

Profilaktyka i terapia uzależnień behawioralnych

Program szkoleniowy dla studentów uczelni wyższych
i wydziałów kształcących do pomocowej pracy z ludźmi

Raport ewaluacyjny edycji XIX i XX

2022

Profilaktyka i terapia uzależnień behawioralnych

**Program szkoleniowy dla studentów uczelni wyższych
i wydziałów kształcących do pomocowej pracy z ludźmi**

Raport ewaluacyjny edycji XIX i XX programu

autor: Tomasz Kowalewicz

data publikacji: sierpień 2022 r.

Projekt jest dofinansowany ze środków Funduszu Rozwiązywania Problemów Hazardowych
będących w dyspozycji Ministra Zdrowia w ramach konkursu przeprowadzonego przez
Krajowe Biuro ds. Przeciwdziałania Narkomanii

Spis treści

Podsumowanie	4
Wnioski i rekomendacje	8
Wprowadzenie	10
Szczegółowy program zajęć	12
Socjometryczne charakterystyki uczestników programu	16
WYDZIAŁ I KIERUNEK STUDIÓW	16
ROK STUDIÓW UCZESTNIKÓW PROGRAMU	17
PŁEĆ I WIEK UCZESTNIKÓW PROGRAMU	18
Ocena wybranych aspektów programu	19
OCENA PRZYDATNOŚCI PROGRAMU	20
OCENA ZGODNOŚCI WSTĘPNYCH INFORMACJI NA TEMAT PROGRAMU Z PÓŹNIEJSZĄ REALIZACJĄ	21
OCENA KOMPETENCJI I PRZYGOTOWANIA ZAWODOWEGO PROWADZĄCYCH PROGRAM	22
OCENA WPLYWU ZMIANY METODY PROWADZENIA ZAJĘĆ NA ZDALNĄ (ON-LINE) NA WARTOŚĆ PROGRAMU	23
OCENA ORGANIZACJI ZAJĘĆ (WYKORZYSTANIA CZASU, ORGANIZACJI AKTYWNOŚCI)	24
OCENA POZIOMU TRUDNOŚCI PROGRAMU	25
CZY PROGRAM BYŁ NUDNY, CZY CIEKAWY	26
OCENA CZASU TRWANIA PROGRAMU	27
Ocena bloków programowych	28
OCENA, KTÓRY BLOK BYŁ BARDZIEJ WARTOŚCIOWY	28
OCENA PROPORCJI CZASU POŚWIĘCONEGO NA BLOK WYKŁADOWY I BLOK WARSZTATOWO-ĆWICZENIOWY	29
Chęć kontynuacji szkolenia	30
Zmiany w zakresie wiedzy i umiejętności uczestników spowodowane udziałem w programie	31
OCENA ZMIAN PODOPIECZNYCH POD WPLYWEM PROGRAMU	33
Wyniki testu wiedzy	35
RANKING WYNIKÓW	35
PRAWIDŁOWE ODPOWIEDZI NA POSZCZEGÓLNE PYTANIA	38
Ocena programu – pytania otwarte	40
JAKIE SĄ MOCNE STRONY PROGRAMU?	40
CZEGO ZABRAKŁO W PROGRAMIE?	43

Spis wykresów	46
Załączniki – tabele bazowe.....	47
Spis tabel	57

Podsumowanie

W roku akademickim 2021/2022 Fundacja Praesterno przeprowadziła XIX i XX edycję autorskiego programu szkoleniowego dla studentów uczelni wyższych i wydziałów kształcących do pomocowej pracy z ludźmi pod nazwą *Profilaktyka i terapia uzależnień behawioralnych* w ramach zadania konkursowego 19: Realizacja projektów szkoleniowych w zakresie problematyki uzależnień behawioralnych adresowanych do studentów kierunków mających zastosowanie w obszarze zdrowia publicznego.

Projekt jest dofinansowany ze środków Funduszu Rozwiązywania Problemów Hazardowych będących w dyspozycji Ministra Zdrowia w ramach konkursu przeprowadzonego przez Krajowe Biuro ds. Przeciwdziałania Narkomanii.

Program był realizowany przez Fundację Praesterno we współpracy z Wydziałem Psychologii Uniwersytetu Warszawskiego.

Celem 48-godzinnego programu było zapoznanie uczestników z jak najszerszym spektrum zagadnień z obszaru profilaktyki i terapii uzależnień behawioralnych, umożliwiające im kompetentne postępowanie w przyszłej pracy zawodowej z klientami/pacjentami z problemem należącym do tej kategorii oraz – jeśli problematyka zainteresuje uczestników szkolenia – świadome podjęcie decyzji o wyborze specjalizacji w obszarze uzależnień behawioralnych i pogłębianie wiedzy i umiejętności w tym zakresie w dalszych działaniach edukacyjnych.

Punktem wyjścia było założenie, że uczestnicy nie posiadają wiedzy na temat uzależnień behawioralnych. W związku z tym program zawierał kompleksowe wprowadzenie do teorii uzależnień behawioralnych oraz prezentację metod pracy profilaktycznej z osobami zagrożonymi uzależnieniem behawioralnym oraz terapeutycznej z uzależnionymi.

Obie edycje programu były prowadzone w całości on-line.

W dwóch edycjach ukończyło program i otrzymało certyfikat 57 osób. Uczestnikami byli studenci i absolwenci różnych uczelni z całej Polski.

Ponad 80% uczestników programu było studentami psychologii. Pozostali to studenci pedagogiki, pracy socjalnej, oligofrenopedagogiki, socjologii.

Uczestnicy programu stanowili grupę zróżnicowaną pod względem doświadczeń zawodowych.

Program został oceniony przez studentów bardzo pozytywnie:

1. niemal wszyscy uczestnicy programu (98%) uznali, że był on dla nich przydatny,
2. wszyscy uznali, że wstępne informacje na temat programu były zgodne z jego późniejszą realizacją,

3. bardzo wysoko oceniono kompetencje i przygotowanie zawodowe prowadzących program. 100% przyznało oceny raczej i zdecydowanie dobre,
4. ocena prowadzenia programu on-line podzieliła uczestników: 43% uznało, że zmniejszyło to wartość programu, ponad jedna trzecia, że nie wpłynęło to na wartość programu, a zdaniem 20% prowadzenie programu w sieci zwiększyło jego wartość,
5. wszyscy uczestnicy programu uznali organizację zajęć (w tym wykorzystanie czasu i organizację aktywności) za dobrą,
6. ponad 3/4 uczestników programu uznało poziom jego trudności za właściwy. Wszyscy pozostali (22%) stwierdzili, że program był za łatwy,
7. 90% uczestników programu uznało, że był on raczej lub zdecydowanie ciekawy,
8. czas trwania programu został uznany za właściwy przez ponad połowę uczestników (59%). Zdaniem 1/3 program był za krótki, 8% stwierdziło, że program był za długi.
9. 57% uczestników stwierdziło, że oba bloki – warsztatowo-ćwiczeniowy i wykładowy – były w takim samym stopniu wartościowe. Zdaniem 33% bardziej wartościowy był dla nich blok warsztatowy w porównaniu z blokiem wykładowym. 10% za bardziej dla siebie wartościowy wskazało blok wykładowy.

Oceniając czas poświęcony na blok teoretyczny i warsztatowy 75% badanych stwierdziło, że proporcje czasu poświęconego na oba bloki były właściwe. 22% uznało, że za dużo czasu poświęcono na blok wykładowy, za mało na blok warsztatowo-ćwiczeniowy. 12% wyraziło odwrotne zdanie.

Niemal wszyscy absolwenci programu (98%) są zainteresowani kontynuacją szkolenia – rozszerzeniem i pogłębieniem wiedzy i umiejętności na temat profilaktyki i terapii uzależnień behawioralnych.

Uczestnicy oceniali zmiany w zakresie swojej wiedzy i umiejętności spowodowane uczestnictwem w programie. W zakresie każdego branego pod uwagę obszaru wiedzy i umiejętności uczestnicy zarejestrowali istotną statystycznie poprawę.

Oceniane wymiary (uporządkowane ze względu na wielkość przyrostu wiedzy/umiejętności):

- ★ 3. wiedza na temat rozmiaru problemu uzależnień behawioralnych w Polsce
przyrost o 2,06 pkt.
- ★ 8. wiedza na temat metod pracy profilaktycznej z zagrożonymi uzależnieniami behawioralnymi
przyrost o 1,80 pkt.
- ★ 9. wiedza na temat metod pracy terapeutycznej z osobami uzależnionymi behawioralnie
przyrost o 1,77 pkt.

- ★ 5. wiedza na temat metod diagnozy uzależnień behawioralnych
przyrost o 1,71 pkt.
- ★ 7. wiedza na temat koncepcji profilaktyki uzależnień behawioralnych
przyrost o 1,67 pkt.
- ★ 6. wiedza na temat koncepcji i modeli terapii uzależnień behawioralnych
przyrost o 1,61 pkt.
- ★ 2. wiedza na temat mechanizmów i powodów wchodzenia w uzależnienia behawioralne
przyrost o 1,41 pkt.
- ★ 4. wiedza na temat cech socjodemograficznych grup szczególnie narażonych na ryzyko wejścia w uzależnienia behawioralne
przyrost o 1,41 pkt.
- ★ 1. wiedza na temat rodzajów uzależnień behawioralnych
przyrost o 1,37 pkt.
- ★ 10. umiejętność pracy z grupą psychokorekcyjną
przyrost o 1,26 pkt.

Na zakończenie realizacji programu *Profilaktyka i terapia uzależnień behawioralnych* uczestnicy rozwiązywali Test wiadomości. Test składał się z 26 pytań zamkniętych, wymagających wskazania prawidłowych odpowiedzi z puli przypisanych do każdego pytania. Pytania miały charakter pytań jednoodpowiedziowych.

Uczestnicy uzyskali następujące wyniki. Spośród 52 osób, które przystąpiły do testu:

- 4 osoby (8%) odpowiedziało prawidłowo na ponad 90% pytań,
- 27 osób (52%) udzieliło 81–90% prawidłowych odpowiedzi,
- 14 osób (27%) odpowiedziało właściwie na 71–80% pytań,
- 6 osób (12%) odpowiedziało dobrze na 61–70% pytań,
- 1 osoba (2%) udzieliła prawidłowe odpowiedzi na 50% pytań.

W swobodnych odpowiedziach na pytania otwarte zdecydowanie przeważały zalety programu dostrzegane przez uczestników nad wadami i brakami programu.

Przed wszystkim chwalono kompetencje prowadzących zajęcia, umiejętności dydaktyczne, ich zaangażowanie, tworzenie sprzyjającej atmosfery, różnicowanie zawodowe (naukowcy i praktycy, profilaktyk, terapeuta uzależnień, specjalista DM).

Powszechnie chwalono moduł praktyczny, ćwiczeniowo-warsztatowy programu.

Podkreślano wartość zawartości tematycznej programu – bogactwo tematyczne, prezentację najnowszych badań, dobór tematyki odpowiedni dla młodych psychologów.

Chwalono metodykę programu – zastosowaną formułę zajęć zdalnych, chociaż pojawiła się także krytyka prowadzenia programu on-line. Za odpowiednią większość uznała strukturę czasową programu – skondensowane sesje weekendowe, ilość spotkań i godzin poszczególnych spotkań. Podkreślano, że pozostawiono miejsce na aktywność słuchaczy, którzy dzięki atmosferze proponowanej przez prowadzących mogli być aktywni.

Za cenne uznano materiały udostępnione uczestnikom. Zaletą był też brak opłat za udział w programie.

Wśród zgłaszanych wad silnie ujawnił się niedosyt uczestników postulujących rozbudowanie konkretnych elementów programu, przede wszystkim kształcących umiejętności praktyczne. Najczęściej sugerowano zwiększenie bloku poświęconego Dialogowi Motywującemu oraz czasu na trening umiejętności w zakresie terapii uzależnień behawioralnych.

Proponowano wydłużenie programu poprzez dołożenie zajęć praktycznych bez zmniejszania modułu teoretycznego, choć pojawiły się też postulaty, by zmienić proporcje między teorią a praktyką na rzecz modułu warsztatowego.

Za zbędne uznano konieczność przedstawiania się na każdych zajęciach prowadzonych przez nową osobę.

Jak już wcześniej wspomniano, pojawiła się krytyka zdalnej formuły prowadzenia zajęć.

Wnioski i rekomendacje

1. Program szkoleniowy *Profilaktyka i terapia uzależnień behawioralnych* jest wartościową propozycją doskonalenia studentów kierunków kształcących do pomocowej pracy z ludźmi. Tematyka uzależnień behawioralnych jest obecna w uczelnianych programach nauczania w zdecydowanie niewystarczającym stopniu.
2. Realizacja programu w formule sesji on-line pokazała, że możliwe jest efektywne przeprowadzenie programu z wykorzystaniem metodologii szkolenia zdalnego. Dodatkowym walorem jest to, że prowadzenie programu on-line pozwala na szerokie uczestnictwo w nim studentów spoza Warszawy. We wcześniejszych edycjach brały udział osoby spoza Warszawy, ale było ich zdecydowanie mniej niż w programie prowadzonym przez Internet.
3. Program ma charakter kompleksowy – zawiera zarówno elementy wykładowe, które są niezbędne w przypadku wprowadzenia do tematyki (przedstawienie modeli teoretycznych, teorii dotyczących przyczyn i skutków, badań naukowych itd.), jak i seminaryjne i warsztatowo-ćwiczeniowe. Przydatność zaproponowanej konstrukcji programu potwierdziły przeprowadzone badania jego absolwentów.
4. Program przekazuje uczestnikom najnowszą wiedzę – zarówno praktyczną, jak i teoretyczną. Jest to dostrzegane i cenione przez uczestników.
5. Szczególnie atrakcyjny dla uczestników jest blok praktyczny – warsztatowo-ćwiczeniowy, uznawany za największy atut programu.
6. Sprawdziła się formuła prowadzenia programu w formie zblokowanych sesji, poza USOS-em, w odstępach 2 tygodniowych. W przypadku prowadzenia tego typu zajęć w ramach standardowego przedmiotu uniwersyteckiego, byłyby one albo wykładem, albo seminarium albo ćwiczeniami, co nie pozwoliłoby na zaprezentowanie tak szerokiego wachlarza tematycznego. Ponadto gdyby program stanowił element USOS-u trudno byłoby w nim uczestniczyć studentom z różnych uczelni.
7. Mocną stroną programu jest wprowadzenie zespołu prowadzących, co pozwala na zmianę dynamiki pracy grupy podczas zblokowanych godzin dydaktycznych. Różne doświadczenie i obszar specjalizacji prowadzących pozwalają na ujęcie tematyki uzależnień behawioralnych z różnych stron – w tym, m.in. z perspektywy Dialogu motywującego.
8. Z technicznego punktu widzenia trudno byłoby usprawnić program. Jego całość – od procesu rejestracji, poprzez realizację zajęć, a na wydaniu certyfikatu kończąc – odbyła się sprawnie. Rejestracja została zaplanowana głównie przez stronę internetową, ale można było zarejestrować się także przez telefon. Terminy zajęć zostały ustalone w taki sposób, żeby nie kolidowały z dniami świątecznymi i długimi weekendami. Godziny i dni zajęć (soboty i niedziele) zwiększały dostępność programu. Kontakt pomiędzy uczestnikami a prowadzącymi poza zajęciami (poprzez e-maile) można ocenić jako bardzo dobry.

- Możliwym usprawnieniem mogłoby być zaproponowanie absolwentom programu części drugiej (zaawansowanej) programu. Przytłaczająca większość uczestników (98%) zadeklarowała chęć udziału w programie szkoleniowym rozszerzającym i pogłębiającym wiedzę i umiejętności na temat profilaktyki i terapii uzależnień behawioralnych. Dzięki wprowadzeniu podziału na części (zgodnie ze stopniem zaawansowania) uczestnicy mieliby pełen przegląd tematyki – poczynając od bardziej teoretycznego (acz kompleksowego) wstępu i wprowadzającej części warsztatowej, aż po bardziej zaawansowane zajęcia dotyczące pracy z grupą i terapii. Obecna forma programu stanowi bardzo dobry punkt wyjścia do kolejnych programów szkoleniowych pogłębiających wiedzę uczestników. Szczególnie pożądane byłoby zaproponowanie absolwentom rozbudowanych zajęć z zakresu Dialogu Motywującego.
9. Bardzo użyteczna jest strona internetowa poświęcona programowi, gdzie są prezentowane harmonogram i tematyka szkolenia oraz materiały dydaktyczne dla uczestników; znajduje się ona pod adresem <https://uzaleznieniabehawioralne.praesterno.pl/>

Wprowadzenie

Celem 48-godzinnego programu szkoleniowego *Profilaktyka i terapia uzależnień behawioralnych* jest zapoznanie uczestników z jak najszerszym spektrum zagadnień z obszaru profilaktyki i terapii uzależnień behawioralnych, co umożliwi im kompetentne postępowanie w przyszłej pracy zawodowej z klientami/pacjentami z problemem należącym do tej kategorii oraz – jeśli problematyka zainteresuje uczestników szkolenia – świadome podjęcie decyzji o wyborze specjalizacji w obszarze uzależnień behawioralnych i pogłębianie wiedzy i umiejętności w tym zakresie w dalszych działaniach edukacyjnych. Uczestnictwo jest bezpłatne, a ukończenie programu jest poświadczane certyfikatem.

Program jest skierowany do studentów kierunków kształcących do pomocowej pracy z ludźmi (psychologia, pedagogika, resocjalizacja, uniwersytety medyczne).

Program obejmuje następujące bloki tematyczne:

(1) Wiedza na temat uzależnień behawioralnych: charakterystyka, etiologia, mechanizmy. Omawiane są następujące formy uzależnień:

- hazard
- uzależnienie od nowych technologii (komputer/Internet, konsole gier elektronicznych, smartfon, sieci społecznościowe)
- skłonność do kompulsywnych zakupów
- powstrzymywanie się od jedzenia oraz obsesja na punkcie bycia umięśnionym, uzależnienie od ćwiczeń
- samookaleczanie się lub podejmowanie ryzykownych zachowań seksualnych lub dokonywanie kradzieży w celu obniżenia napięcia emocjonalnego lub poprawienia nastroju.

(2) Diagnostyka zagrożenia uzależnieniami behawioralnymi i stopnia uzależnienia. Narzędzia diagnostyczne

(3) Badania na temat uzależnień behawioralnych oraz postaw wobec uzależnień behawioralnych

(4) Koncepcje profilaktyki uzależnień behawioralnych. Metody profilaktyki uzależnień behawioralnych

(5) Terapia uzależnień behawioralnych – koncepcje psychoterapeutyczne, medyczne podejście farmakologiczne, koncepcje samopomocowe. Metody pracy z grupą terapeutyczną

(6) Zastosowania Dialogu Motywującego w przeciwdziałaniu uzależnieniom behawioralnym

Program edycji realizowanych od roku akademickiego 2016/2017 został rozbudowany do 48 godzin, czyli o 3 godziny w porównaniu z wcześniejszymi edycjami. Rozbudowa programu polegała na:

1. Ujednoliceniu i poszerzeniu tematyki obecnego programu dotyczącej Internetu o: kompleksowy przegląd najnowszych konceptualizacji uzależnienia od Internetu (od pierwszych koncepcji Young, przez poznawczo-behawioralna koncepcję Davisa, po model zaproponowany przez Caplana); rozpowszechnienie problemowego używania Internetu w wybranych krajach, podstawy neuropsychologiczne (w tym wyniki badań MRI i fMRI) uzależnienia od Internetu i przegląd nowo zaproponowanych koncepcji terapeutycznych dotyczących uzależnienia od Internetu.
2. Przeglądzie nieuwzględnianych wcześniej międzynarodowych programów profilaktycznych i terapeutycznych dot. uzależnień behawioralnych (włączono do programu informacje przekazane podczas międzynarodowych konferencji – zrealizowanych w listopadzie 2014 i w 2015 r.).
3. Włączeniu do literatury obowiązkowej książki M. Rowickiej *Uzależnienia behawioralne. Terapia i profilaktyka*. Fundacja Praesterno, Warszawa 2015.

Opracowano także materiały dydaktyczne dla słuchaczy zawierające nowe treści programu. Materiały dydaktyczne są odpowiednio aktualizowane w kolejnych edycjach programu.

Od edycji XV program prowadzony jest w trybie on-line. Inicjacja metodyki przez Internet była konsekwencją pandemii COVID-19. Przeniesienie programu do sieci umożliwiło uczestnictwo w nim studentów spoza Warszawy. We wcześniejszych edycjach prowadzonych stacjonarnie uczestnicy spoza uczelni warszawskich pojawiali się tylko incydentalnie. W edycjach on-line stanowią zdecydowaną większość.

Szczegółowy program zajęć

Sesja I:

edycja XIX 30, 31 października 2021 r., godz. 9.00—15.15

edycja XX 19, 20 marca 2022 r., godz. 9.00—15.15

Uzależnienia behawioralne — wprowadzenie dr Magdalena Rowicka, APS

seminarium 1	Wprowadzenie do programu	1 godz.
wykład 1	Uzależnienie od hazardu	2 godz.
wykład 2	Inne uzależnienia behawioralne:	2 godz.
	uzależnienie od pracy — pracoholizm	
	skłonność do kompulsywnych zakupów (oneomania, kupnoholizm, compulsive shopping)	
	powstrzymywanie się od jedzenia (abrosia, fasting) oraz obsesja na punkcie bycia umięśnionym (bigoreksja)	
	samookaleczanie się lub podejmowanie ryzykownych zachowań seksualnych lub dokonywanie kradzieży w celu obniżenia napięcia emocjonalnego lub poprawienia nastroju	
seminarium 2	Diagnoza. Diagnostyka zagrożenia uzależnieniami behawioralnymi i stopnia uzależnienia. Narzędzia do oceny uzależnienia – 3 godz.	
	hazard: Canadian Problem Gambling Index (CPGI) oraz 20 pytań Anonimowych Hazardzistów	
	uzależnienie od ćwiczeń: Exercise Addiction Inventory	
	uzależnienie od zakupów: Shopping Addiction Subscale, Skala Zachowań Zakupowych	
	Work Addiction Risk Test (WART) Robinsona 1999	
	uzależnienie od jedzenia: Compulsive Eating Questionnaire, Skala Zaabsorbowania Jedzeniem	

Sesja II:

edycja XIX 13, 14 listopada 2022 r., godz. 9.00—15.15

edycja XX 26, 27 marca 2022 r., godz. 9.00—15.15

Uzależnienie od mediów i pracoholizm (dr Magdalena Rowicka, Akademia Pedagogiki Specjalnej)

wykład 3	Uzależnienie od urządzeń multimedialnych (komputer/Internet, konsole gier elektronicznych, telefony komórkowe)	2 godz.
seminarium 3	Uzależnienie od Internetu i współuzależnienia	2 godz.
zajęcia ćwiczeniowo-warsztatowe		2 godz.
Diagnostyka zagrożenia uzależnieniami behawioralnymi i stopnia uzależnienia. Narzędzia do oceny uzależnienia od komputera i Internetu: Freimuth Screening Tool, Internet Addiction Test Young — polska adaptacja: Test Użytkownika Internetu, Test Problematicznego Używania Internetu 2		

Tomasz Kowalewicz, Fundacja Praesterno

wykład 4	Badania na temat uzależnień behawioralnych oraz postaw wobec uzależnień behawioralnych	2 godz.
----------	--	---------

Sesja III:

edycja XIX	27, 28 listopada 2022 r godz. 9.00—15.15
edycja XX	09, 10 kwietnia 2022 r., godz. 9.00—15.15

Profilaktyka i terapia — teoria i metody (dr Magdalena Rowicka, Akademia Pedagogiki Specjalnej)

wykład 5	Wprowadzenie do terapii i profilaktyki. Koncepcje profilaktyki uzależnień behawioralnych ze szczególnym uwzględnieniem koncepcji profilaktyki jako wspierania i rozwoju czynników chroniących przed uzależnieniami behawioralnymi; analiza przykładowych programów profilaktycznych	2 godz.
wykład 6	Terapia uzależnień behawioralnych — koncepcje psychoterapeutyczne, medyczne podejście farmakologiczne, koncepcje samopomocowe (m.in. grupy Anonimowych Hazardzistów oparte na programie 12 Kroków)	2 godz.
zajęcia ćwiczeniowo-warsztatowe 2		4 godz.
Wprowadzenie do terapii i profilaktyki (Self-Management Training (SMT), Game-Control Program (GCP), treningi interpersonalne, w tym Life Skills Training (LST), Transteoretyczny Model Zmiany (TMZ), program terapii rodzinnej zorientowanej na strategię (ang. Brief Strategic Family Therapy, BSFT), terapia redukcji szkód (ang. HRT), wczesna interwencja i interwencja kryzysowa		

Sesja IV:

edycja XIX 04, 05 grudnia 2022 r., godz. 9.00—15.15

edycja XX 07, 08 maja 2022 r., godz. 9.00—15.15

Profilaktyka (Magdalena Moskal, Fundacja Praesterno)

seminarium 4 Profilaktyka uzależnień behawioralnych — seminarium 2 godz.

zajęcia ćwiczeniowo-warsztatowe 3 6 godz.
Profilaktyka uzależnień behawioralnych — metody pracy z grupą psychokorekcyjną

Sesja V:

edycja XIX 08, 09 stycznia 2022 r., godz. 9.00—15.15

edycja XX 21, 22 maja 2022 r., godz. 9.00—15.15

Terapia (Rafał Zawadzki, Poradnia InAltum)

seminarium 5 Terapia uzależnień behawioralnych — seminarium 2 godz.

zajęcia ćwiczeniowo-warsztatowe 4 6 godz.
Terapia uzależnień behawioralnych — metody pracy z grupą psychokorekcyjną

Sesja VI:

edycja XIX 22, 23 stycznia 2022 r., godz. 9.00—15.15

edycja XX 04, 05 czerwca 2022 r., godz. 9.00—15.15

Dialog motywujący (Zygmunt Medowski, Prezes Zarządu Polskiego Towarzystwa Dialogu Motywującego, trener i superwizor PTDM)

wykład 7 Terapia uzależnień behawioralnych — dialog motywujący 2 godz.

zajęcia ćwiczeniowo-warsztatowe 5 4 godz.
Dialog motywujący — metody pracy z pacjentem

dr Magdalena Rowicka (Akademia Pedagogiki Specjalnej) i Tomasz Kowalewicz (Fundacja Praesterno)

seminarium 5 Podsumowanie programu. Uzależnienia behawioralne — dyskusja 2 godz.

W sumie program obejmuje 48 godzin zajęć:

- wykłady – 14 godzin lekcyjnych,
- seminaria – 12 godzin,
- zajęcia ćwiczeniowo-warsztatowe – 22 godzin.

Zajęcia przeprowadzono w dwóch edycjach (po 2 grupy w każdej edycji):

- edycja XIX w semestrze zimowym,
- edycja XX w semestrze letnim.

Numeracja kolejnych edycji jest prowadzona od początku realizacji programu, w roku akademickim 2021/2022 przeprowadzono edycję dziewiętnastą i dwudziestą.

Obie edycje poprowadzono zdalnie (on-line), z wykorzystaniem komunikatora Zoom.

W obu edycjach (łącznie) zajęcia ukończyło 57 osób, w tym 4 osoby, które uzupełniały zajęcia z wcześniejszych edycji:

- w edycji XIX otrzymało certyfikat 27 osób oraz 2 osoby, które uzupełniały zajęcia z wcześniejszej edycji,
- edycję XX ukończyło i otrzymało certyfikat 25 osób oraz 3 osoby, które uzupełniały zajęcia z wcześniejszych edycji.

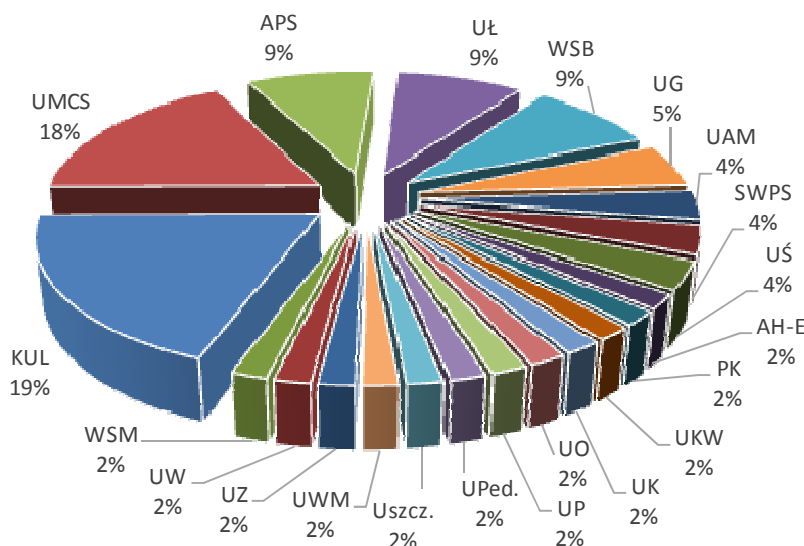
W badaniach końcowych, na które złożył się test wiedzy i kwestionariusz oceny programu, wzięło udział 51 osób spośród tych uczestników, którzy ukończyli program (90% absolwentów).

Socjometryczne charakterystyki uczestników programu

Prezentowane są dane 57 osób, które ukończyły szkolenie.

Wydział i kierunek studiów

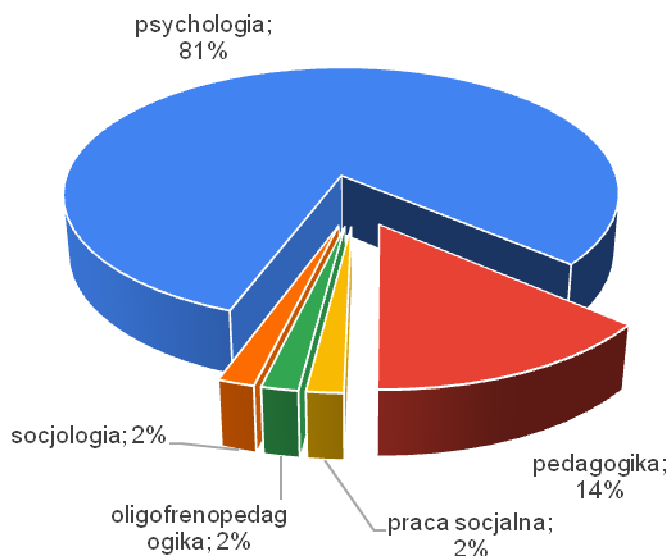
Wykres nr 1. Uczelnie, studentami których są uczestnicy programu

KUL	Katolicki Uniwersytet Lubelski
UMCS	Uniwersytet Marii Curie-Skłodowskiej
APS	Akademia Pedagogiki Specjalnej
UŁ	Uniwersytet Łódzki
WSB	Wyższa Szkoła Biznesu Nowy Sącz
UG	Uniwersytet Gdański
UAM	Uniwersytet Adama Mickiewicza
SWPS	Uniwersytet SWPS
UŚ	Uniwersytet Śląski
AH-E	Akademia Humanistyczno-Ekonomiczna w Łodzi
PK	Politechnika Koszalińska

11 osób (19%) uczestników szkolenia to studenci Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego, 10 osób (18%) studiowało na Uniwersytecie Marii Curie-Skłodowskiej, po 5 osób (po 9%) to studenci Akademii Pedagogiki Specjalnej, Uniwersytetu Łódzkiego i Wyższej Szkoły Biznesu w Nowym Sączu, 3 osoby (5%) studiowały na Uniwersytecie Gdańskim, po 2 osoby (po 4%) na Uniwersytecie Adama Mickiewicza w Poznaniu, Uniwersytecie SWPS i Uniwersytecie Śląskim w Katowicach. Po 1 osobie (po 2%) studiowało w Akademii Humanistyczno-Ekonomicznej w Łodzi, na Politechnice Koszalińskiej, na Uniwersytecie Kazimierza Wielkiego w Bydgoszczy, Uniwersytecie Kieleckim, Uniwersytecie Opolskim, Uniwersytecie Papieskim w Krakowie, Uniwersytecie Pedagogicznym, Uniwersytecie Szczecińskim, Uniwersytecie Warmińsko-Mazurskim w Olsztynie, Uniwersytecie Zielonogórskim, Uniwersytecie Warszawskim i w Wyższej Szkole Menedżerskiej w Warszawie.

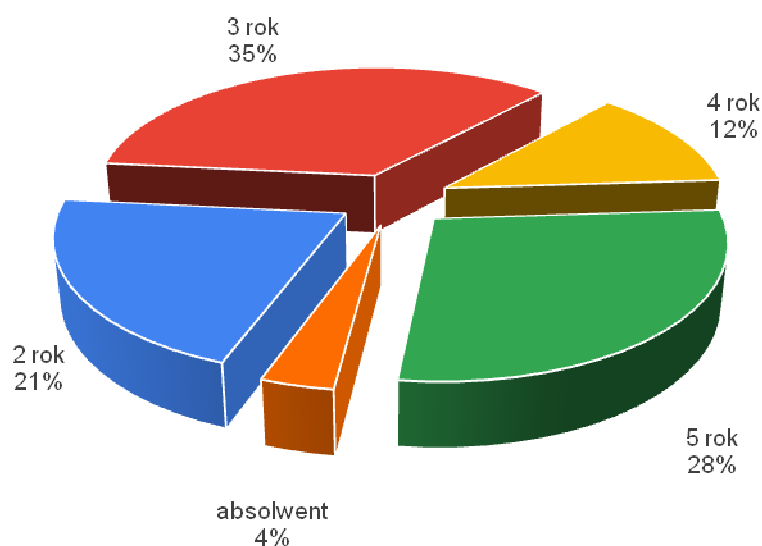
Wykres nr 2. Kierunki studiów uczestników programu

46 uczestników programu to studenci psychologii (81%). 8 osób (14%) studiuje na pedagogice, po jednej osobie (po 2%) to studenci pracy socjalnej, oligofrenopedagogiki oraz socjologii.

Rok studiów uczestników programu

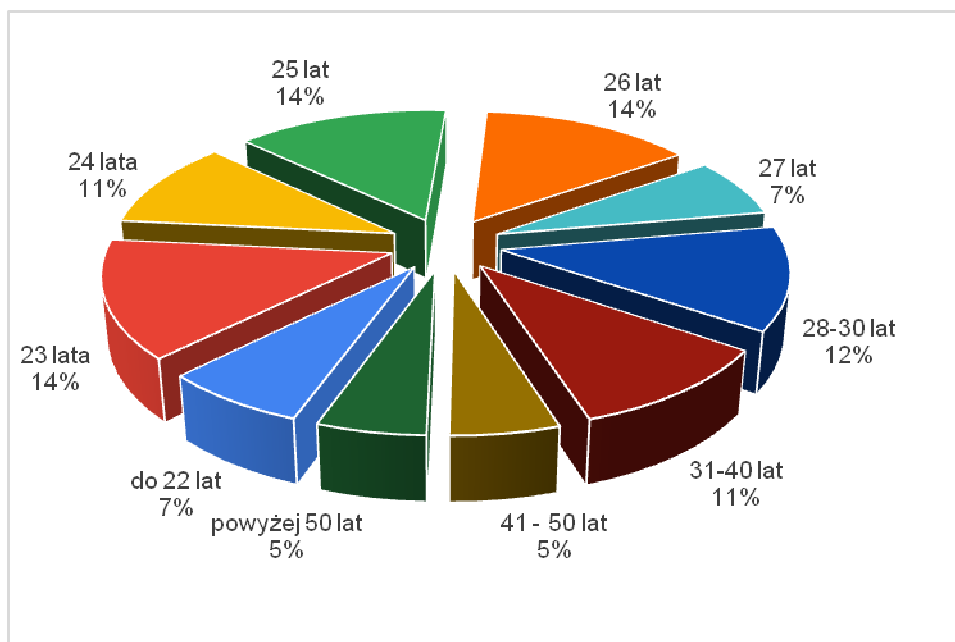
Wykres nr 3. Rok studiów uczestników programu

12 osoby (21%) studiuje na drugim roku, 20 osób (35%) na trzecim roku, 7 osób (12%) – na czwartym, 16 osób (28%) – na piątym roku. 2 uczestników programu (4%) to absolwenci studiów wyższych.

Płeć i wiek uczestników programu

Wykres nr 4. Rozkład wieku uczestników programu

W programie udział wzięły osoby w wieku od 21 do 56 lat.

4 uczestników (7%) to osoby w wieku 21–22 lata, 23 lata miało 8 uczestników (14%), 24 lata miało 6 uczestników (11%), 25 lat i 26 lat miało po 8 uczestników (14%), w wieku 27 lat było 4 uczestników (7%), w przedziale wieku 28-30 lat było 7 uczestników (12%), w przedziale wieku 31–40 lat było 6 osób (11%), w przedziale wieku 41–50 lat były 3 osoby (5%) i także 3 w wieku ponad 50 lat.

Płeć

Wśród uczestników programu było 45 kobiet (79%) i 12 mężczyzn (21%).

Ocena wybranych aspektów programu

Na zakończenie uczestnicy wypełniali arkusz oceny programu. W badaniu wzięło udział 51 osób. Respondenci zostali poproszeni o ocenę programu pod następującymi względami:

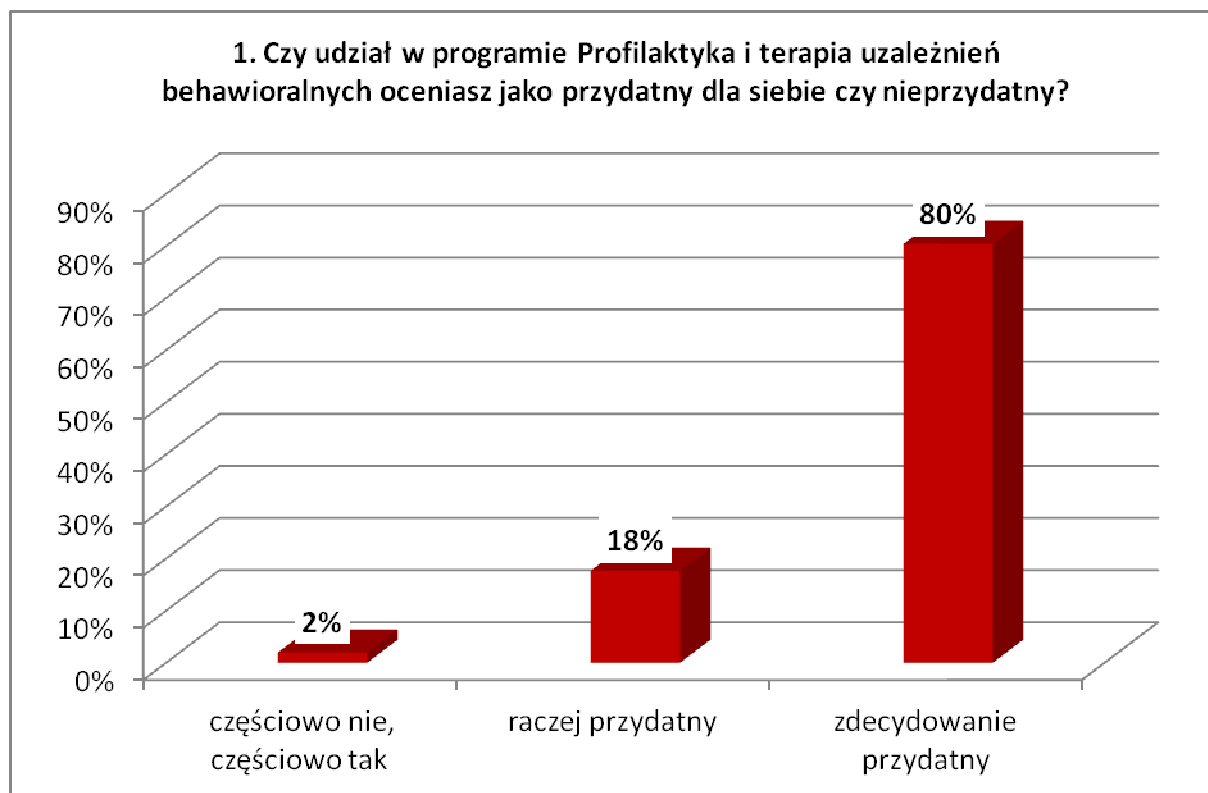
1. Ocena przydatności programu
2. Ocena zgodności wstępnych informacji na temat programu z późniejszą realizacją
3. Ocena kompetencji i przygotowania zawodowego prowadzących
4. Ocena wpływu zmiany metody prowadzenia zajęć na zdalną (on-line) na wartość programu
5. Ocena organizacji zajęć (wykorzystania czasu, organizacji aktywności)
6. Ocena poziomu trudności programu
7. Czy program był nudny czy ciekawy
8. Ocena czasu trwania programu

Ocena była dokonywana na 5-punktowych skalach, od 1 – ocena minimalna do 5 – ocena maksymalna. W badaniach udział wzięło 51 osób – absolwenci programu, którzy wypełnili kwestionariusz.

Na następnych stronach są prezentowane wyniki odsetkowe odpowiedzi na poszczególne pytania.

Ocena przydatności programu

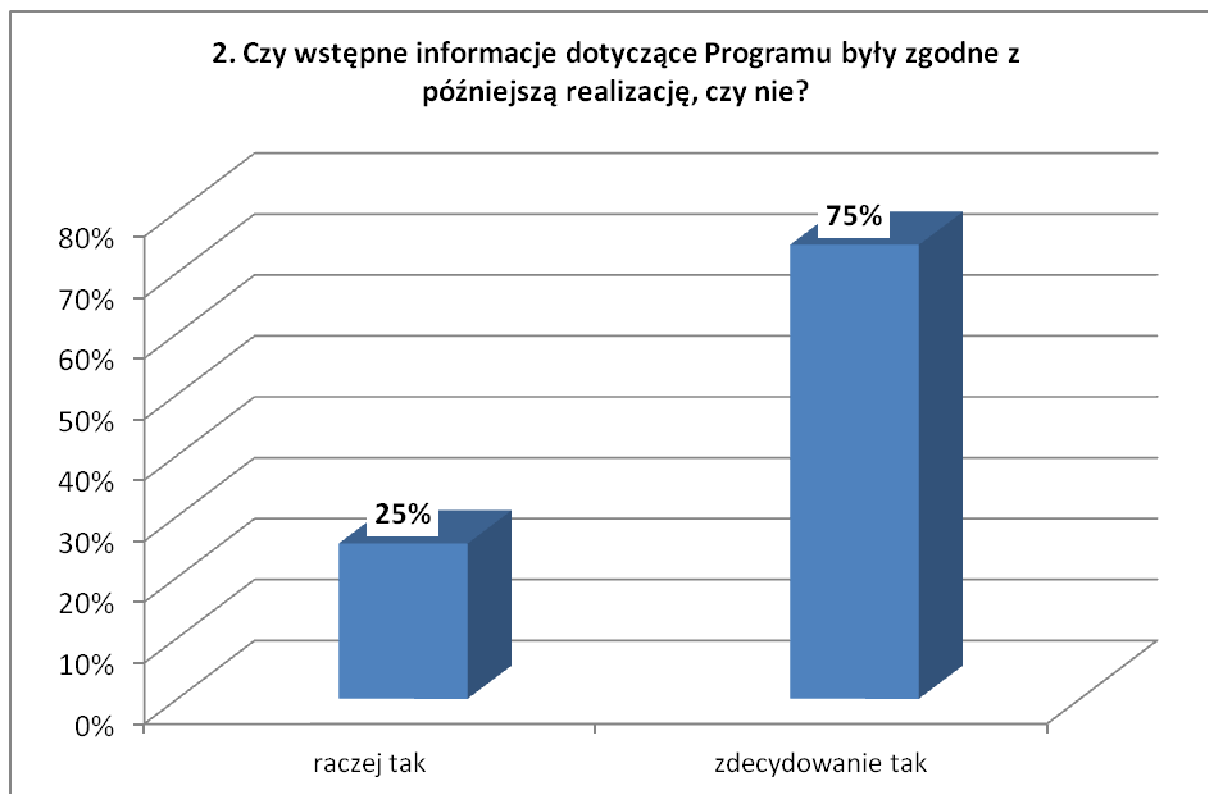
Wykres nr 5. Ocena przydatności programu

Niemal wszyscy uczestnicy programu uznali, że program był dla nich przydatny (w tym raczej 18% i zdecydowanie przydatny 80%). Jedna osoba stwierdziła, że program był dla niej częściowo przydatny.

Ocena zgodności wstępnych informacji na temat programu z późniejszą realizacją

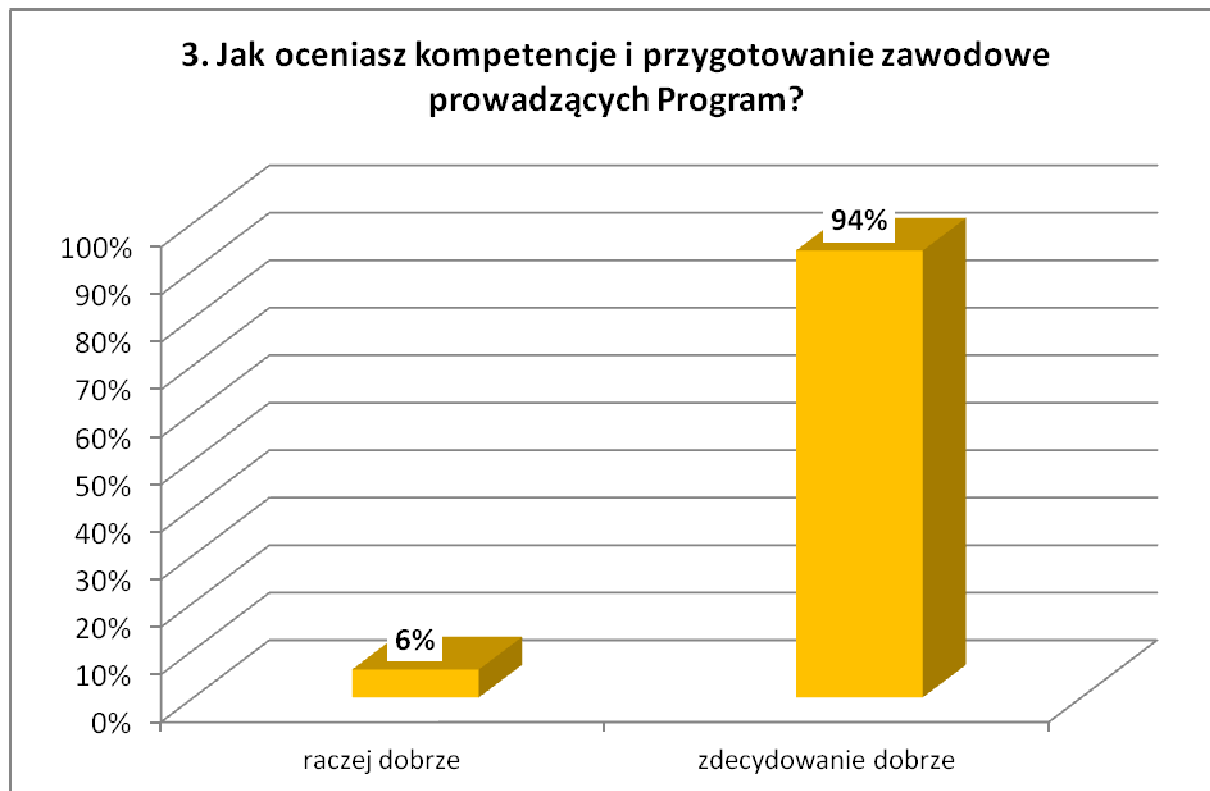
Wykres nr 6. Ocena zgodności wstępnych informacji na temat programu z późniejszą realizacją

Wszyscy uznali, że wstępne informacje na temat programu były zgodne z jego późniejszą realizacją (w tym 75% zdecydowanie tak, 25% – raczej tak).

Ocena kompetencji i przygotowania zawodowego prowadzących program

Wykres nr 7. Ocena przygotowania prowadzących

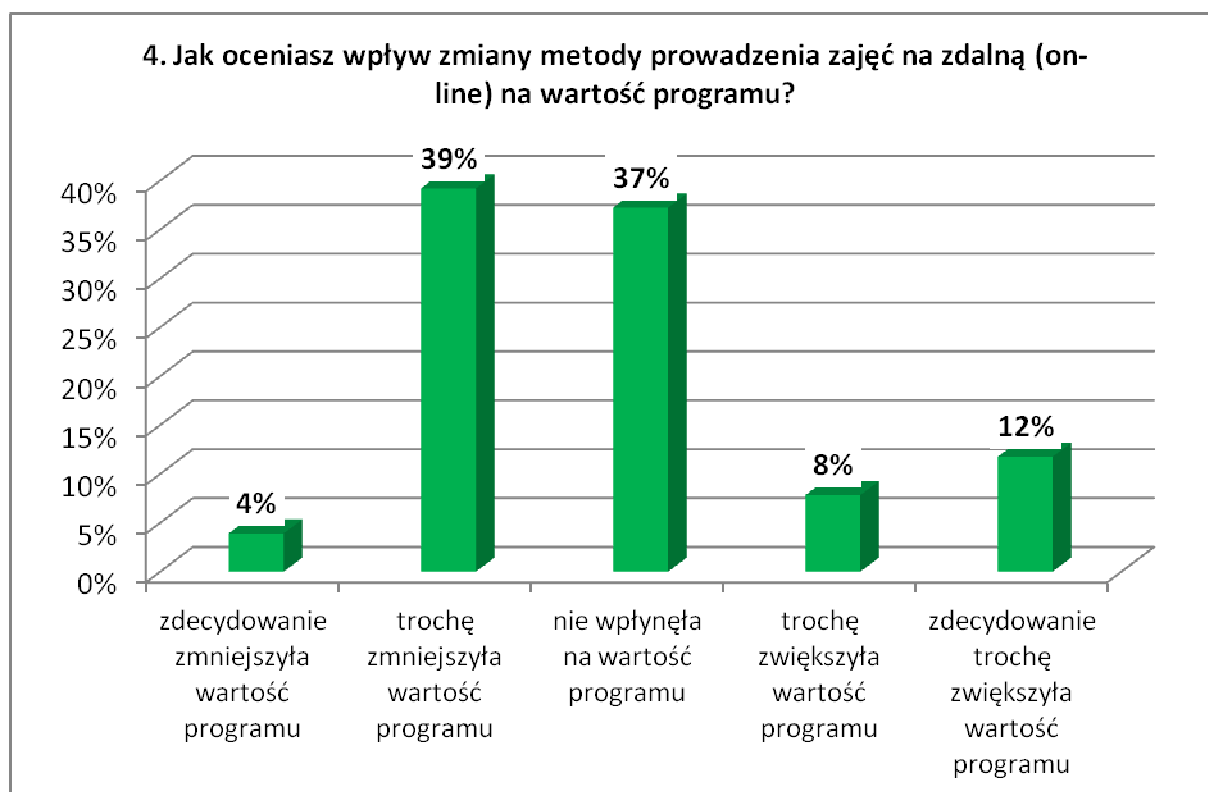

Uczestnicy programu *Profilaktyka i terapia uzależnień behawioralnych* bardzo wysoko ocenili kompetencje i przygotowanie zawodowe prowadzących program. 94% przyznało oceny zdecydowanie dobre, pozostali (6%) raczej dobre.

Ocena wpływu zmiany metody prowadzenia zajęć na zdalną (on-line) na wartość programu

Program w XIX i XX edycji był realizowany w formie sesji zdalnych (on-line). Uczestnicy zostali poproszeni o ocenę wpływu zmiany metody prowadzenia zajęć na zdalną na wartość programu.

Wykres nr 8. Ocena wpływu zmiany metody prowadzenia zajęć na zdalną (on-line) na wartość programu

Ocena wpływu prowadzenia programu on-line podzieliła uczestników na 3 grupy:

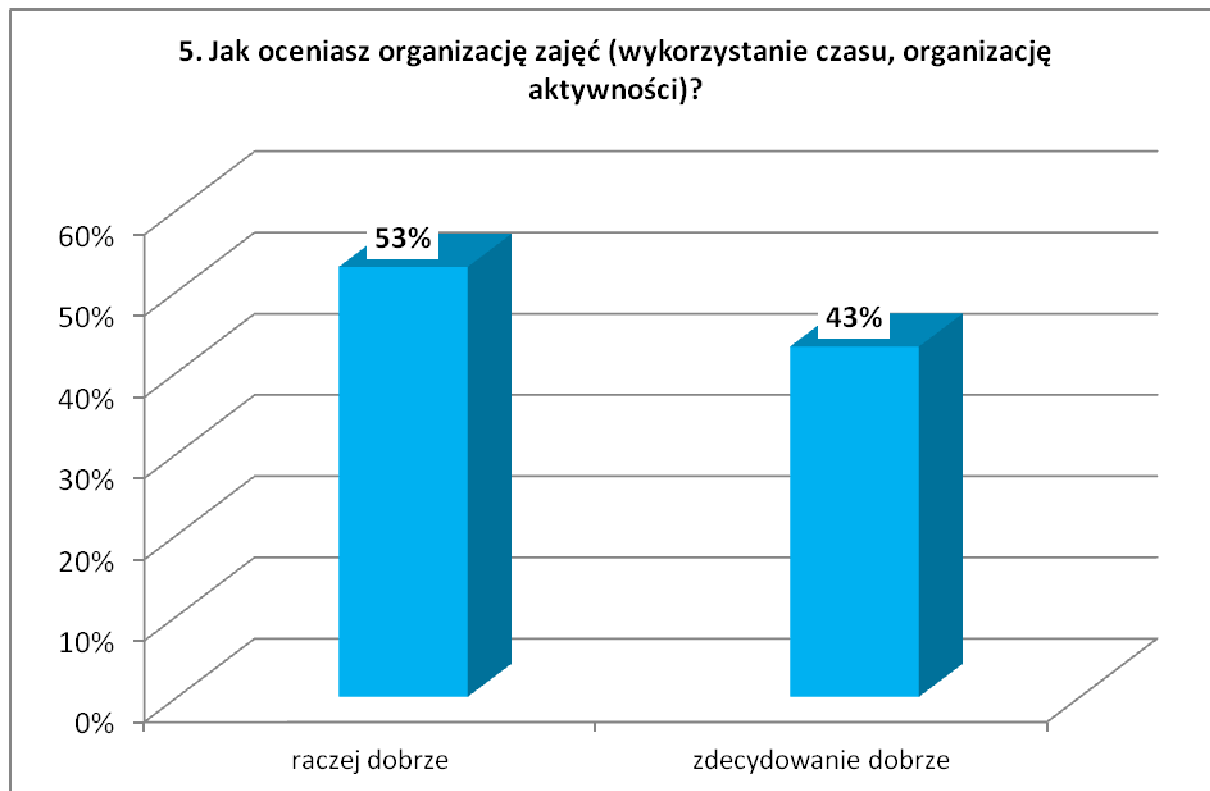
43% uznało, że prowadzenie programu on-line zmniejszyło jego wartość (w tym 2 osoby, że zmniejszyło zdecydowanie),

37% stwierdziło, że zmiana metodyki na sieciową nie wpłynęła na wartość programu,

zdaniem 20% uczestników prowadzenie programu metodą on-line zwiększyło jego wartość, w tym zdaniem 12% – że zwiększyło zdecydowanie.

Ocena organizacji zajęć (wykorzystania czasu, organizacji aktywności)

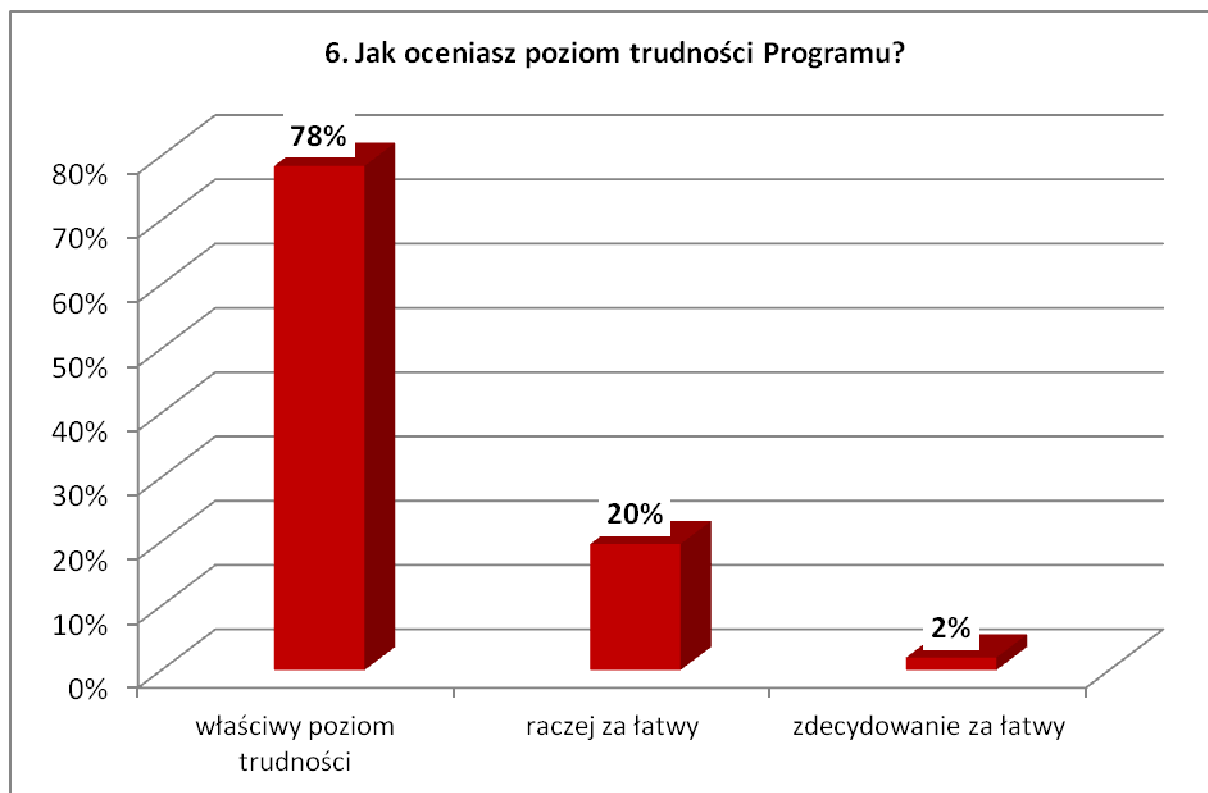
Wykres nr 9. Ocena organizacji zajęć

Wszyscy uczestnicy programu uznali organizację zajęć (w tym wykorzystanie czasu i organizację aktywności) za dobrą (w tym 43% za zdecydowanie dobrą).

Ocena poziomu trudności programu

Wykres nr 10. Ocena poziomu trudności programu

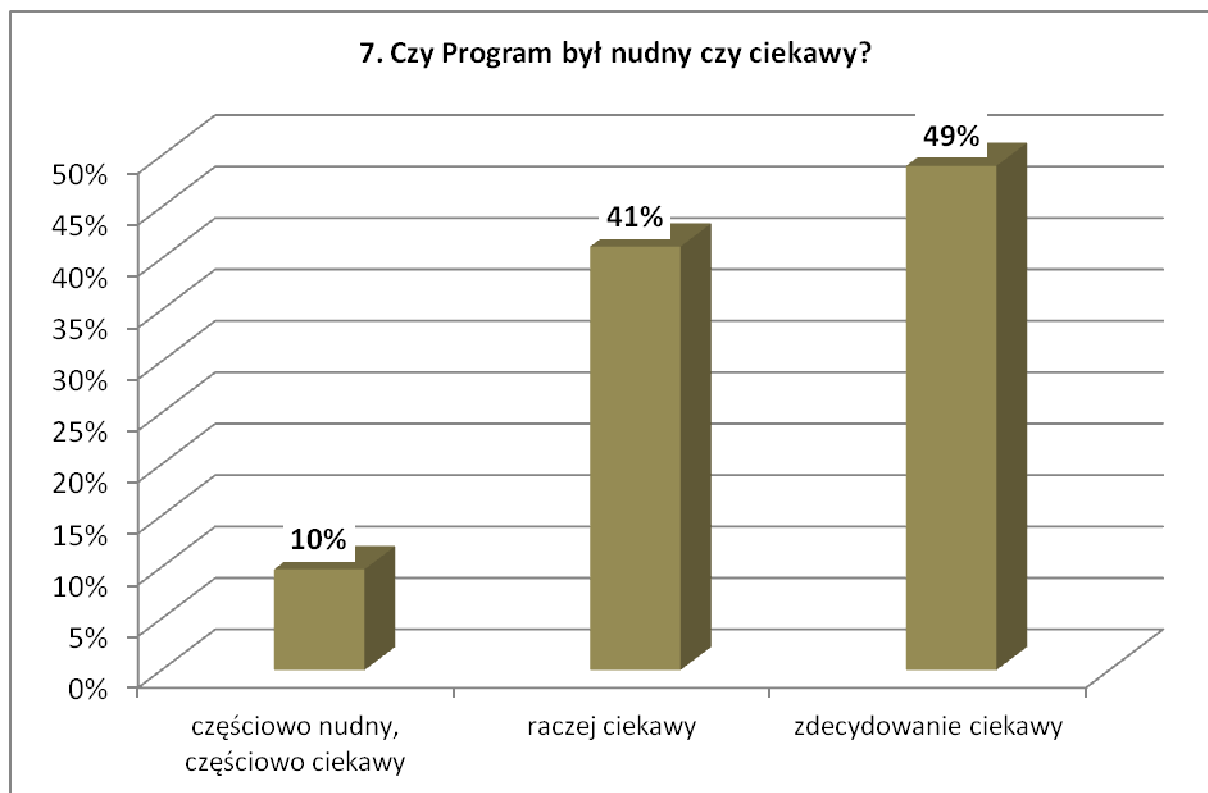

78% uczestników programu uznało poziom jego trudności za właściwy.

22% stwierdziło, że program był za łatwy (w tym jedna osoba, że zdecydowanie za łatwy).

Czy program był nudny, czy ciekawy

Wykres nr 11. Czy program był nudny czy ciekawy

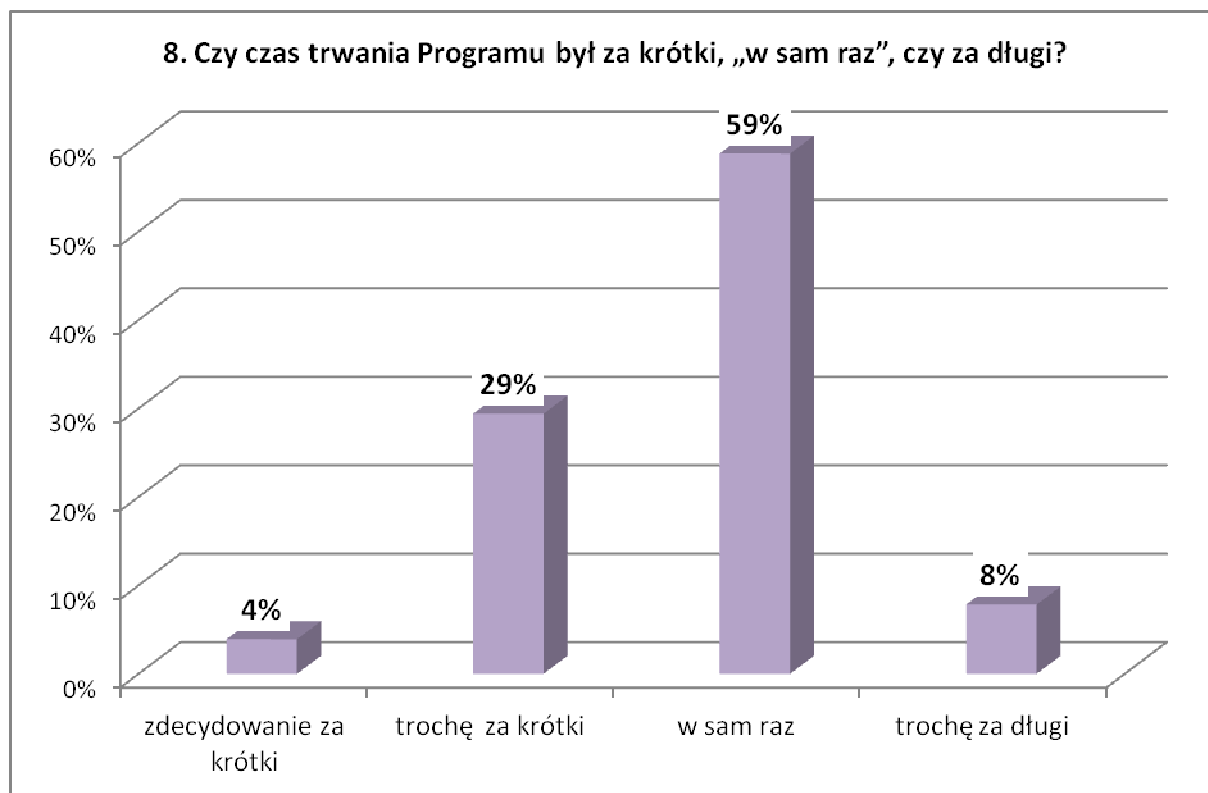

90% uczestników programu uznało, że był on ciekawy (w tym 49%, że zdecydowanie ciekawy).

Zdaniem 10% program był częściowo nudny, częściowo ciekawy.

Ocena czasu trwania programu

Wykres nr 12. Ocena czasu trwania programu

Większość – 59% uczestników – uznała, że czas trwania programu był „w sam raz”.

Zdaniem jednej trzeciej (33%) program był za krótki, w tym według 2 osób zdecydowanie za krótki.

8% stwierdziło, że program był trochę za długi.

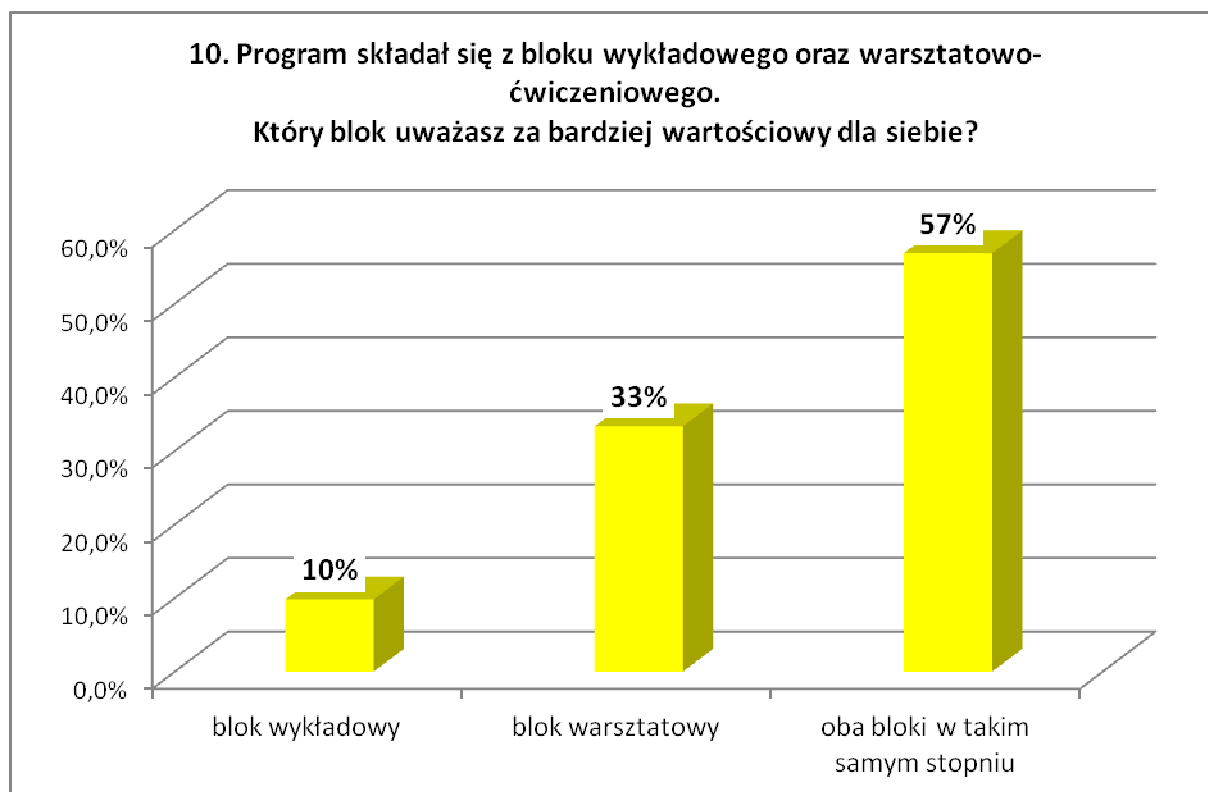
Ocena bloków programowych

Program składa się z bloku wykładowego oraz warsztatowo-ćwiczeniowego. Uczestnicy zostali poproszeni o ocenę:

- który blok był dla nich bardziej wartościowy,
- proporcji czasu poświęconego na blok wykładowy i blok warsztatowo-ćwiczeniowy.

Ocena, który blok był bardziej wartościowy

Wykres nr 14. Ocena, który blok był bardziej wartościowy

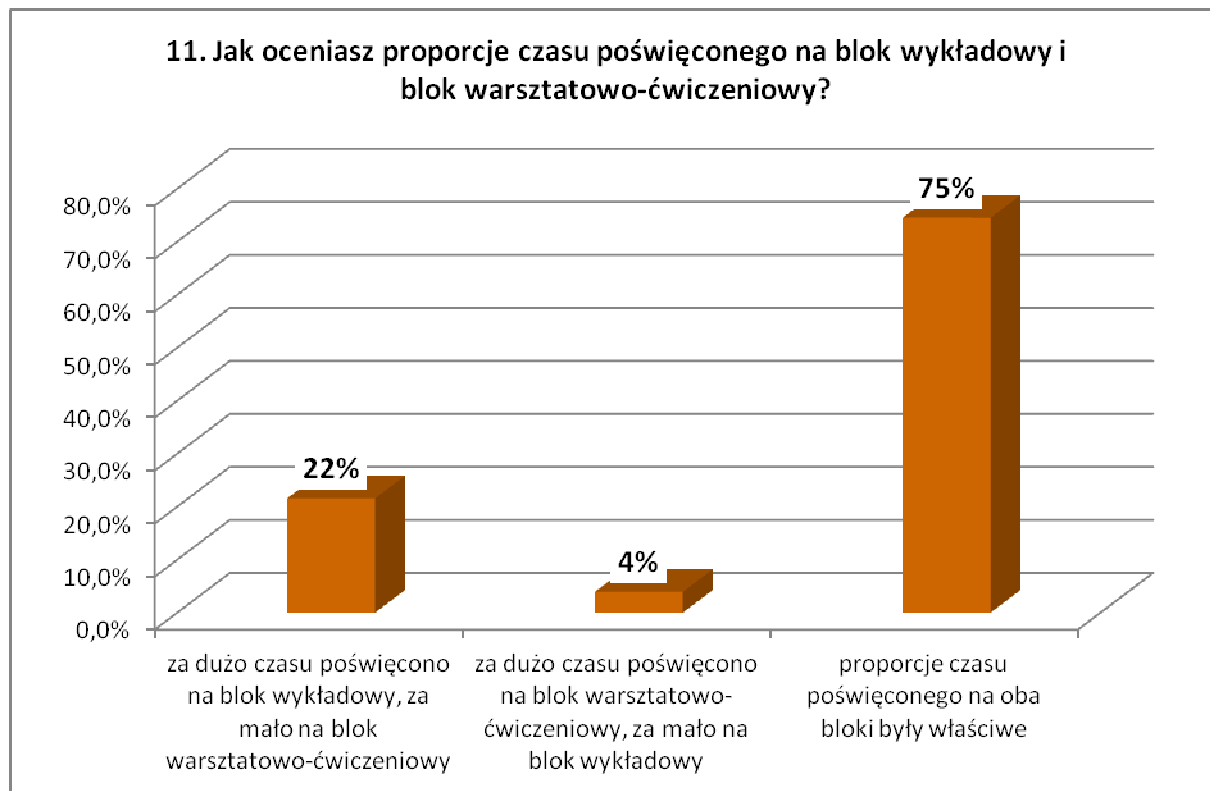
Ponad połowa uczestników programu (57%) uznała, że oba bloki – warsztatowo-ćwiczeniowy i wykładowy – były w takim samym stopniu wartościowe.

33% wyraziło zdanie, że bardziej wartościowy był dla nich blok warsztatowy w porównaniu z blokiem wykładowym.

10% uczestników wskazało – jako bardziej dla siebie wartościowy – blok wykładowy.

Ocena proporcji czasu poświęconego na blok wykładowy i blok warsztatowo-ćwiczeniowy

Wykres nr 15. Czas na bloki programowe

Trzy czwarte uczestników (75%) stwierdziło, że proporcje czasu poświęconego na oba bloki były właściwe.

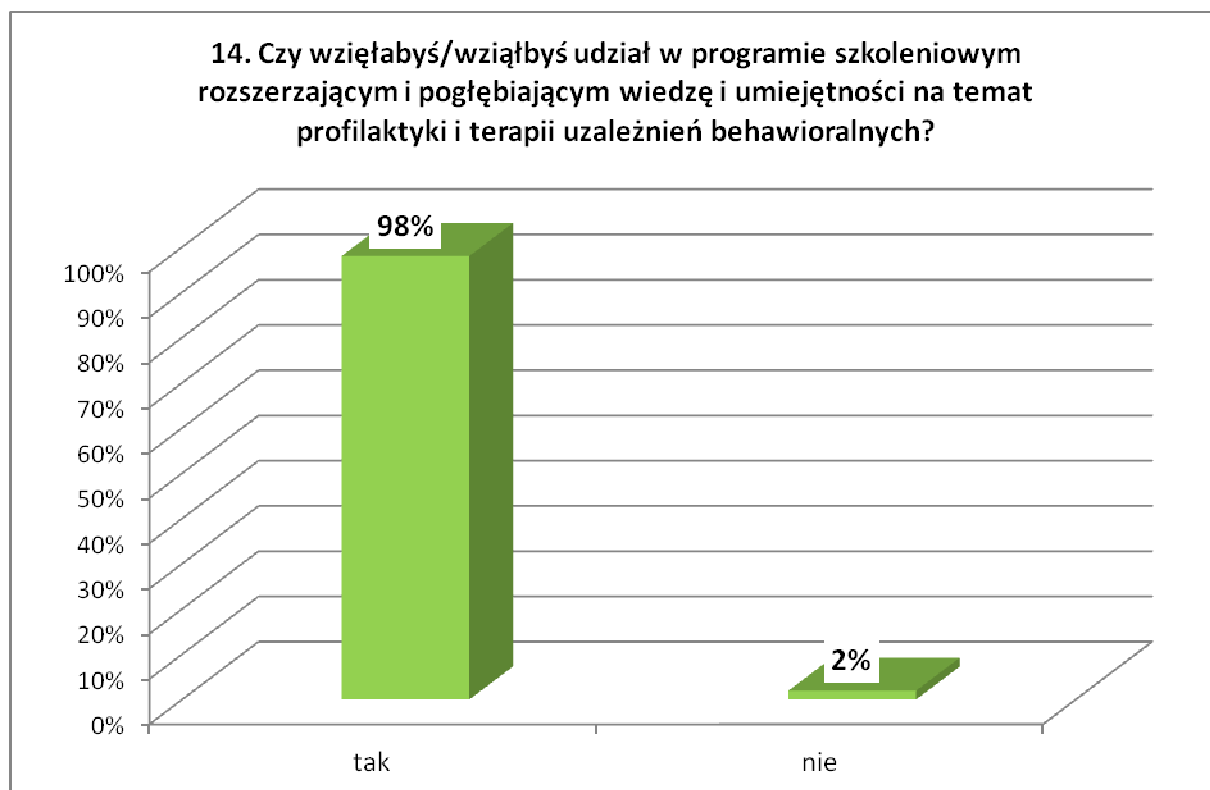
22% uznało, że za dużo czasu poświęcono na blok wykładowy, za mało na blok warsztatowo-ćwiczeniowy.

Zdaniem 12 osób za dużo czasu poświęcono na blok warsztatowy.

Chęć kontynuacji szkolenia

Uczestników programu zapytano, czy wzięliby udział w programie szkoleniowym rozszerzającym i pogłębiającym wiedzę i umiejętności na temat profilaktyki i terapii uzależnień behawioralnych. Wyniki prezentuje poniższy wykres.

Wykres nr 16. Zainteresowanie kontynuacją szkolenia

98% absolwentów programu jest zainteresowanych kontynuacją szkolenia – rozszerzeniem i pogłębieniem wiedzy i umiejętności na temat profilaktyki i terapii uzależnień behawioralnych. Jedna osoba nie jest zainteresowana.

Zmiany w zakresie wiedzy i umiejętności uczestników spowodowane udziałem w programie

Uczestnicy programu *Profilaktyka i terapia uzależnień behawioralnych* po jego zakończeniu oceniali swoją wiedzę i umiejętności dotyczące 10 obszarów:

przed rozpoczęciem programu oraz
po zakończeniu programu.

Oceniane obszary:

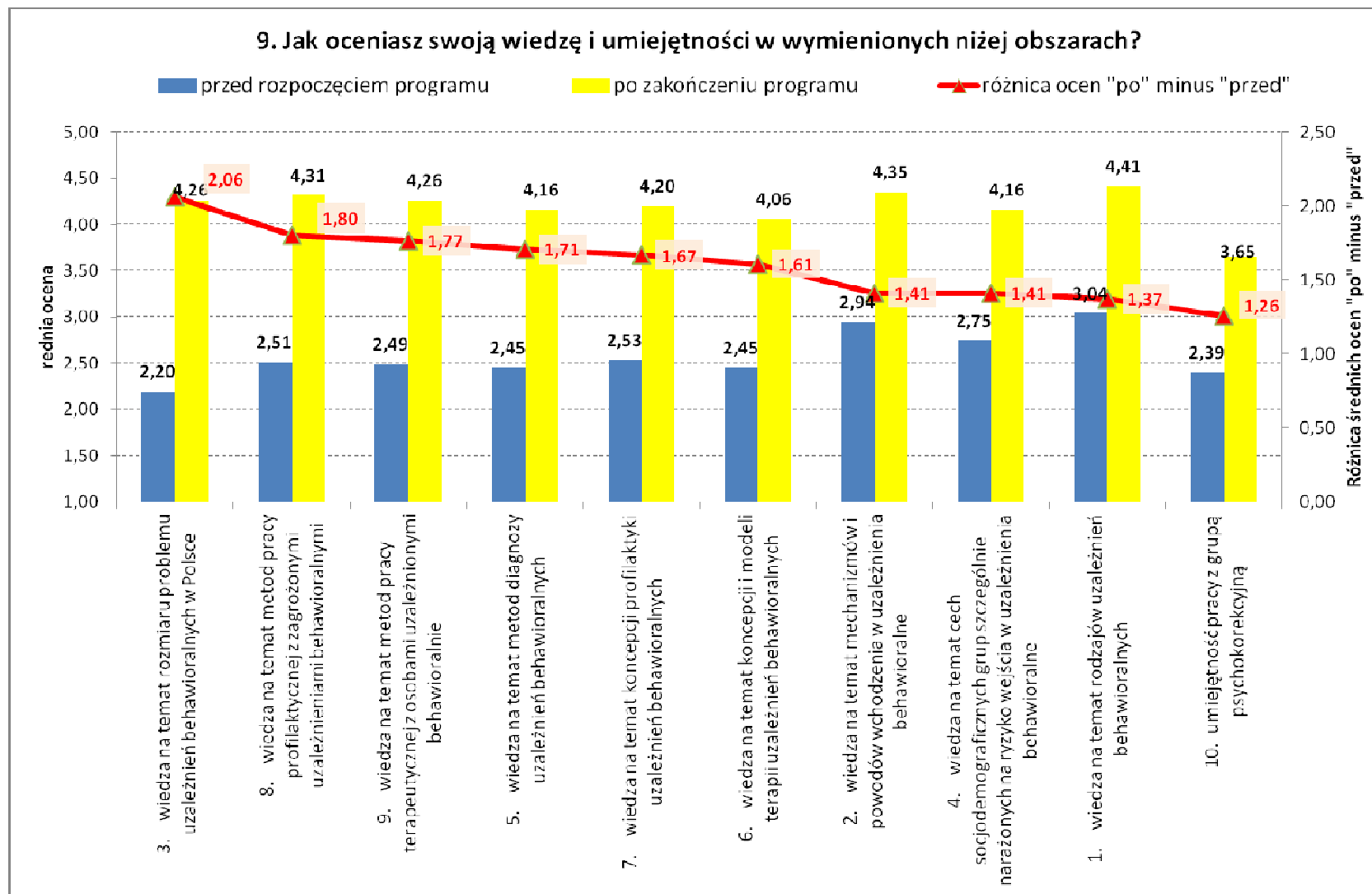
1. wiedza na temat rodzajów uzależnień behawioralnych
2. wiedza na temat mechanizmów i powodów wchodzenia w uzależnienia behawioralne
3. wiedza na temat rozmiaru problemu uzależnień behawioralnych w Polsce
4. wiedza na temat cech socjodemograficznych grup szczególnie narażonych na ryzyko wejścia w uzależnienia behawioralne
5. wiedza na temat metod diagnozy uzależnień behawioralnych
6. wiedza na temat koncepcji i modeli terapii uzależnień behawioralnych
7. wiedza na temat koncepcji profilaktyki uzależnień behawioralnych
8. wiedza na temat metod pracy profilaktycznej z zagrożonymi uzależnieniami behawioralnymi
9. wiedza na temat metod pracy terapeutycznej z osobami uzależnionymi behawioralnie
10. umiejętność pracy z grupą psychokorekcyjną

Oceny były dokonywane na pięciostopniowej skali:

1. zdecydowanie niska ocena
2. raczej niska ocena
3. średnia ocena
4. raczej wysoka ocena
5. zdecydowanie wysoka ocena

Policzono średnie ocen każdego obszaru branego pod uwagę dla obu punktów czasowych. Wyniki przedstawia wykres na następnej stronie.

Wykres nr 17. Ocena zmian pod wpływem programu

Ocena zmian podopiecznych pod wpływem programu

Wykres nr 17 prezentuje:

- średnią ocenę uczestników w zakresie każdego z 10 branych pod uwagę wymiarów diagnozującą stan przed rozpoczęciem programu,
- średnią ocenę diagnozującą stan – w zakresie każdego obszaru – po zakończeniu programu,
- różnicę średnich: stan po zakończeniu programu minus stan przed rozpoczęciem programu.

Wykres jest uporządkowany ze względu na wielkość różnic średnich „ocena po” minus „ocena przed”.

W zakresie każdego branego pod uwagę obszaru wiedzy i umiejętności studenci uczestniczący w programie *Profilaktyka i terapia uzależnień behawioralnych* zarejestrowali poprawę w wysokości mieszczącej się w przedziale (1,26 punktu – 2,06 punktu). **Wszystkie różnice są istotne statystycznie** na poziomie p.i. < 0,001 (test t dla prób zależnych).

Najwyższy przyrost wiedzy (2,06 punktu) uczestnicy programu zanotowali na wymiarze (3) *Wiedzy na temat rozmiaru problemu uzależnień behawioralnych w Polsce*. Średnia ocena przed rozpoczęciem programu wynosiła 2,20 punktu, po zakończeniu programu osiągnęła wartość 4,26 punktu.

Przyrost w zakresie (8) *Wiedzy na temat metod pracy profilaktycznej z zagrożonymi uzależnieniami behawioralnymi* wyniósł średnio 1,80 punktu. Przed rozpoczęciem programu uczestnicy oceniali swoją wiedzę na ten temat na średnio 2,51 punktu. Po zakończeniu programu → na 4,31 punktu.

(9) *Wiedza na temat metod pracy terapeutycznej z osobami uzależnionymi behawioralnie* wzrosła o 1,77 punktu. Poziom wstępny wynosił 2,49 punktu, końcowy osiągnął 4,26 punktu.

(5) *Wiedza na temat metod diagnozy uzależnień behawioralnych* wzrosła średnio o 1,71 punktu. Średnia ocena wstępnego poziomu wynosiła 2,45 punktu, ocena końcowa wzrosła do 4,16 punktu.

Poziom (7) *Wiedzy na temat koncepcji profilaktyki uzależnień behawioralnych* zwiększył się o średnio 1,67 punktu. Średnia ocena przed rozpoczęciem programu wynosiła 2,53 punktu, po zakończeniu programu osiągnęła wartość 4,20 punktu.

(6) *Wiedza na temat koncepcji i modeli terapii uzależnień behawioralnych* wzrosła średnio o 1,61 punktu. Średnia ocena wstępnego poziomu wynosiła 2,45 punktu. Ocena końcowa wzrosła do poziomu 4,06 punktów.

Przyrost w zakresie (2) *Wiedzy na temat mechanizmów i powodów wchodzenia w uzależnienia behawioralne* wyniósł 1,41 punktu. Średnia ocena wstępnego poziomu wynosiła 2,94 punktu. Ocena końcowa wzrosła do poziomu 4,35 punktu.

Przyrost w zakresie *(4) Wiedzy na temat cech socjodemograficznych grup szczególnie narażonych na ryzyko wejścia w uzależnienia behawioralne* wyniósł średnio 1,41 punktu. Średnia ocena wstępna wynosiła 2,75 punktu. Ocena końcowa osiągnęła wartość 4,16 punktu.

Przyrost w zakresie *(1) Wiedzy na temat rodzajów uzależnień behawioralnych* wyniósł 1,37 punktu. Średnia ocena poziomu wiedzy w tym zakresie przed rozpoczęciem programu wynosiła 3,04 punktu, po zakończeniu programu osiągnęła wartość 4,41 punktu.

(10) Umiejętność pracy z grupą psychokorekcyjną wzrosła średnio o 1,26 punktu. Średnia ocena przed rozpoczęciem programu wynosiła 2,39 punktu, po zakończeniu programu osiągnęła wartość 3,65 punktu.

Analizując **wstępne oceny** podopiecznych odnośnie do 10 branych pod uwagę wymiarów wiedzy i umiejętności można zauważyć, że najwyżej oceniali oni swoją wstępną wiedzę (3,04 punkty) na wymiarze *(1) Wiedza na temat rodzajów uzależnień behawioralnych*. W związku ze wstępną wysoką oceną przyrost wiedzy (1,37 punktu), mimo najwyższej oceny końcowej (4,41 punktu) lokuje go na przedostatnim miejscu rankingu.

Na ostatniej pozycji rankingu przyrostu wiedzy ulokował się wymiar *(10) Umiejętność pracy z grupą psychokorekcyjną* (przyrost o 1,26 punktu). Zarówno ocena wstępna jak i końcowa wiedzy na tym wymiarze należała do niskich.

Najwyższy przyrost (2,06 punktu) zanotowany na wymiarze *(3) Wiedzy na temat rozmiaru problemu uzależnień behawioralnych w Polsce* jest konsekwencją najniższej oceny wstępnej respondentów na tym wymiarze.

Średnia ocena wstępnego poziomu wiedzy i umiejętności we wszystkich branych pod uwagę obszarach wynosiła 2,57 punktu, a średnia ocena końcowa 4,18 punktu. Tak więc średnia wstępna samoocena wiedzy i umiejętności lokowała uczestników na poziomie raczej niskiej oceny, średnia końcowa samoocena na poziomie raczej wysokiej oceny.

Średni przyrost wiedzy i umiejętności na 10 branych pod uwagę wymiarach wyniósł 1,61 punktu.

Wyniki testu wiedzy

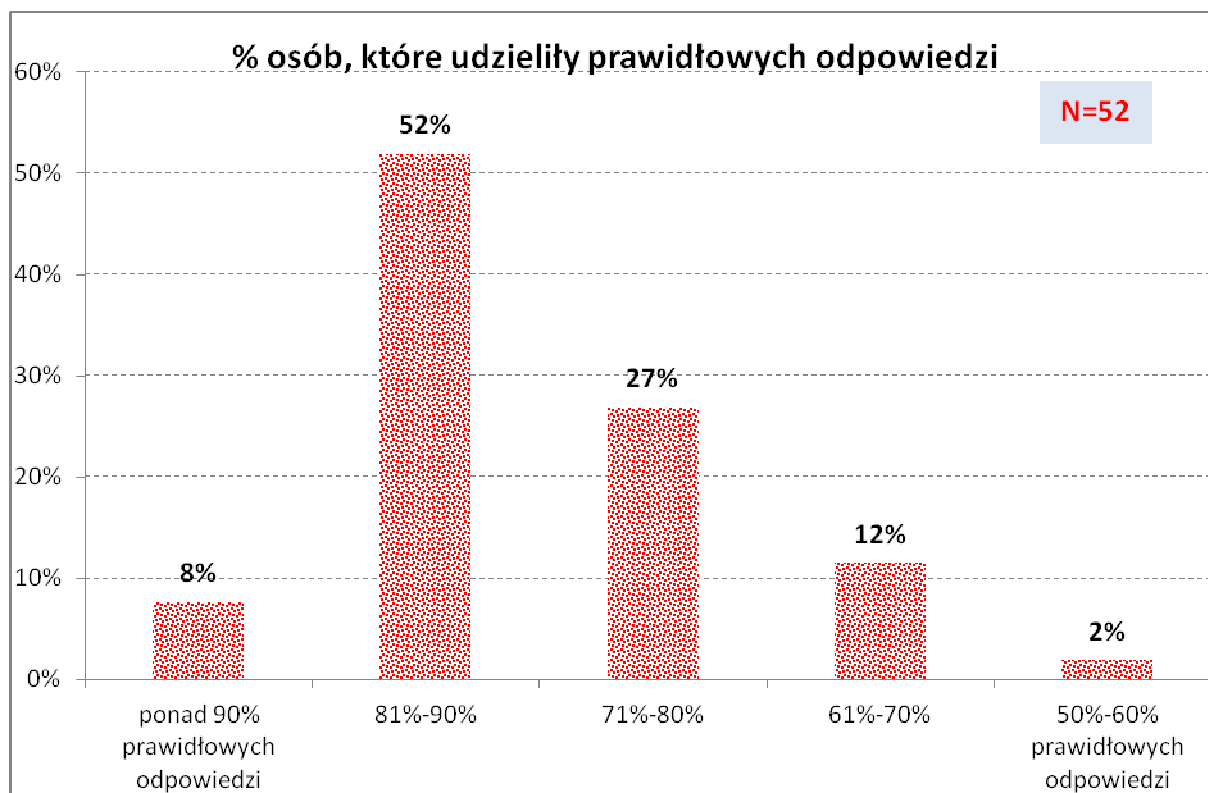
Na zakończenie realizacji programu *Profilaktyka i terapia uzależnień behawioralnych* uczestnicy rozwiązywali test wiadomości. Test składał się z 26 pytań zamkniętych wymagających wskazania prawidłowych odpowiedzi z puli możliwości przypisanych do każdego pytania. Pytania miały charakter pytań jednoodpowiedziowych.

Do testu przystąpili (w sumie w obu edycjach programu) 52 osoby (5 osób, które ukończyły program, nie uczestniczyło w teście wiadomości).

Ranking wyników

Wyniki uczestników prezentuje wykres 18.

Wykres nr 18. Wyniki testu wiadomości – odsetki uczestników z prawidłowymi odpowiedziami

4 osoby (8%) odpowiedziało prawidłowo na ponad 90% pytań. 27 osób (52%) udzieliło 81–90% prawidłowych odpowiedzi, 14 osób (27%) odpowiedziało właściwie na 71–80% pytań, 6 osób (12%) odpowiedziało dobrze na 61–70% pytań.

Tylko jedna osoba (2%) udzieliła prawidłowych odpowiedzi na mniej niż 60% pytań (konkretnie na 13 pytań – 50%).

Tak więc wszyscy uczestnicy szkolenia udzielili prawidłowej odpowiedzi na nie mniej niż połowę pytań.

Liczbę prawidłowych odpowiedzi każdego uczestnika programu prezentuje wykres 19 na następnej stronie. Ze względu na ochronę danych osobowych nie podano danych osobowych uczestników programu.

Średni wynik, jaki uzyskali respondenci, to prawidłowa odpowiedź na 21 pytań z 26 (czyli na 80% pytań).

Dwie osoby, które uzyskały najlepszy wynik, odpowiedziały prawidłowo na wszystkie pytania.

Kolejne dwie osoby odpowiedziały prawidłowo na 25 pytań (96% prawidłowych odpowiedzi).

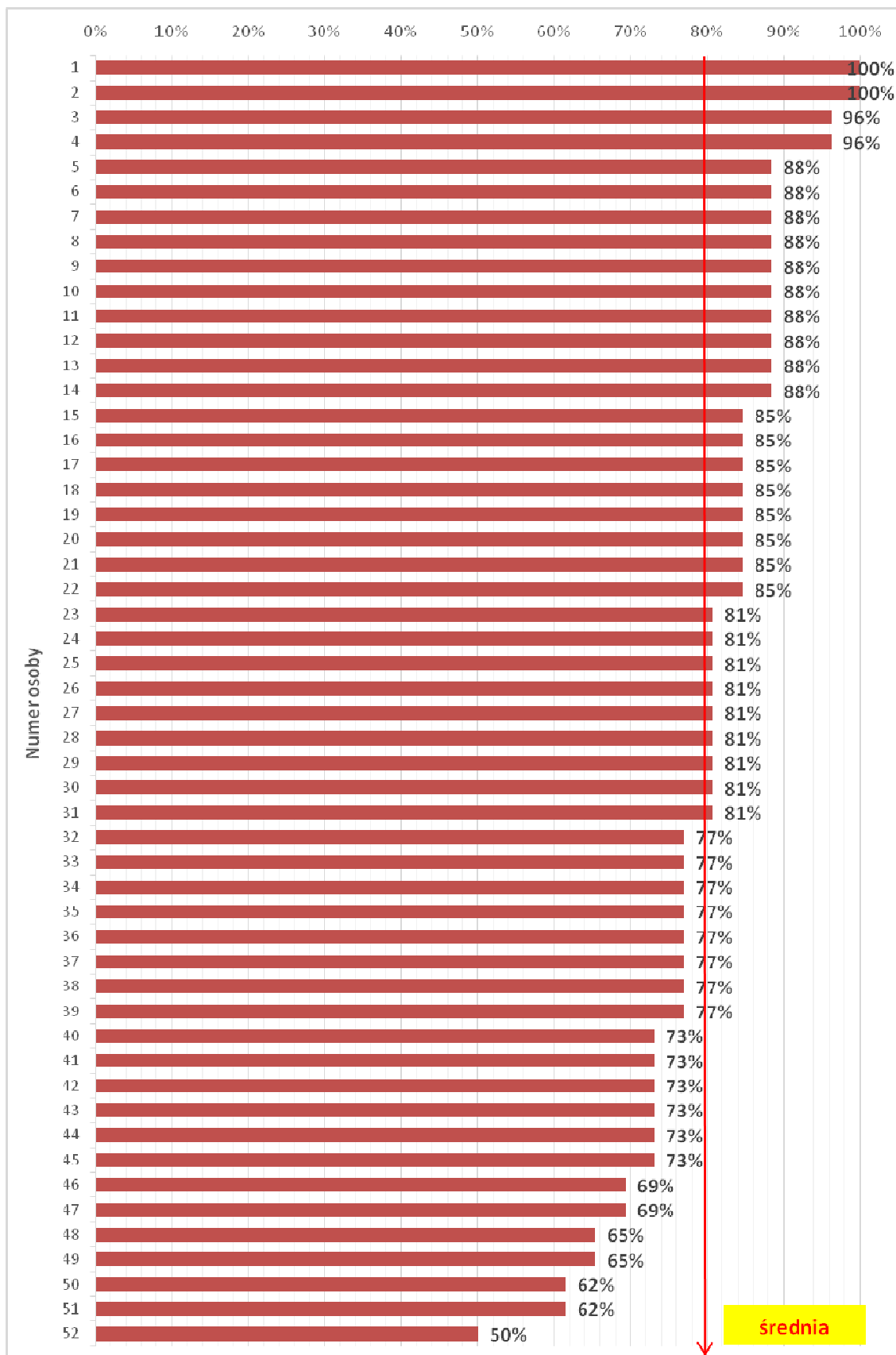
Dziesięć osób zanotowało właściwe odpowiedzi na 23 pytania (88% pytań).

Ośmioro respondentów prawidłowo odpowiedziało na 22 pytania (85% pytań).

Dziewięć osób wskazało właściwe odpowiedzi odnośnie 21 pytań (81% pytań).

Najniższe notowania – jednej osoby – to prawidłowe odpowiedzi na 13 pytań z 26 (czyli na 50% pytań).

Wykres nr 19. Wyniki testu wiadomości uczestników –% prawidłowych odpowiedzi

Prawidłowe odpowiedzi na poszczególne pytania

Policzono odsetki osób odpowiadających prawidłowo na poszczególne pytania testu wiadomości, co stanowi miarę trudności poszczególnych pytań. Wyniki prezentuje wykres 20 na następnej stronie.

Na jedno pytanie (nr 3) prawidłowo odpowiedziały wszystkie 52 osoby.

Na dwa pytania (nr 9 i nr 21) prawidłowo odpowiedziało 51 osób (98% uczestników):

50 osób (96%) odpowiedziało prawidłowo na pytanie nr 17.

48 osób (92%) odpowiedziało prawidłowo na 3 pytania: nr 5, nr 18 i nr 23.

47 osób (90%) odpowiedziało prawidłowo na pytanie nr 26.

Po 46 osób (88%) udzieliło właściwej odpowiedzi na pytania nr 7, nr 10 i nr 22.

Po 45 osób (87%) trafnie odpowiedziało na pytania nr 6 i nr 14.

Po 44 osoby (85%) udzieliło właściwej odpowiedzi na pytania nr 4, nr 8 i nr 25.

Po 42 osoby (81%) odpowiedziało prawidłowo na pytania nr 1 i nr 19.

Po 41 osób (79%) odpowiedziało prawidłowo na pytania nr 13 i nr 15.

40 osób (77%) udzieliło właściwej odpowiedzi na pytanie nr 2.

39 osób (75%) trafnie odpowiedziało na pytanie nr 20.

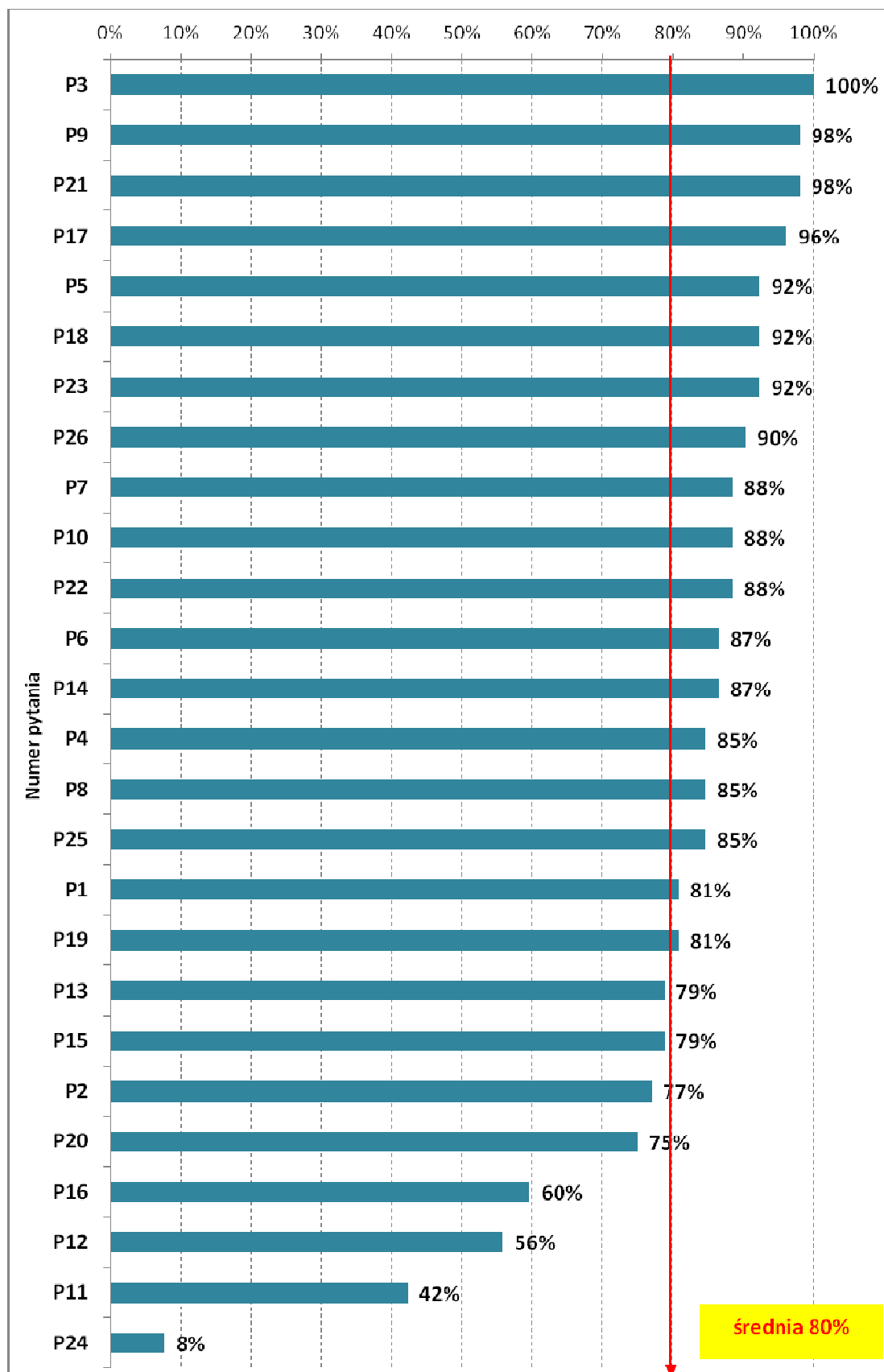
31 osób (60%) odpowiedziało prawidłowo na pytanie nr 16.

29 osób (56%) odpowiedziało prawidłowo na pytanie nr 12.

Tylko 22 osoby (42%) znało odpowiedź na pytanie nr 11.

Najtrudniejsze w całym teście wiedzy okazało się pytanie nr 24, na które odpowiedziały prawidłowo zaledwie 4 osoby (8%).

Wykres nr 20. Prawidłowe odpowiedzi na poszczególne pytania (%)

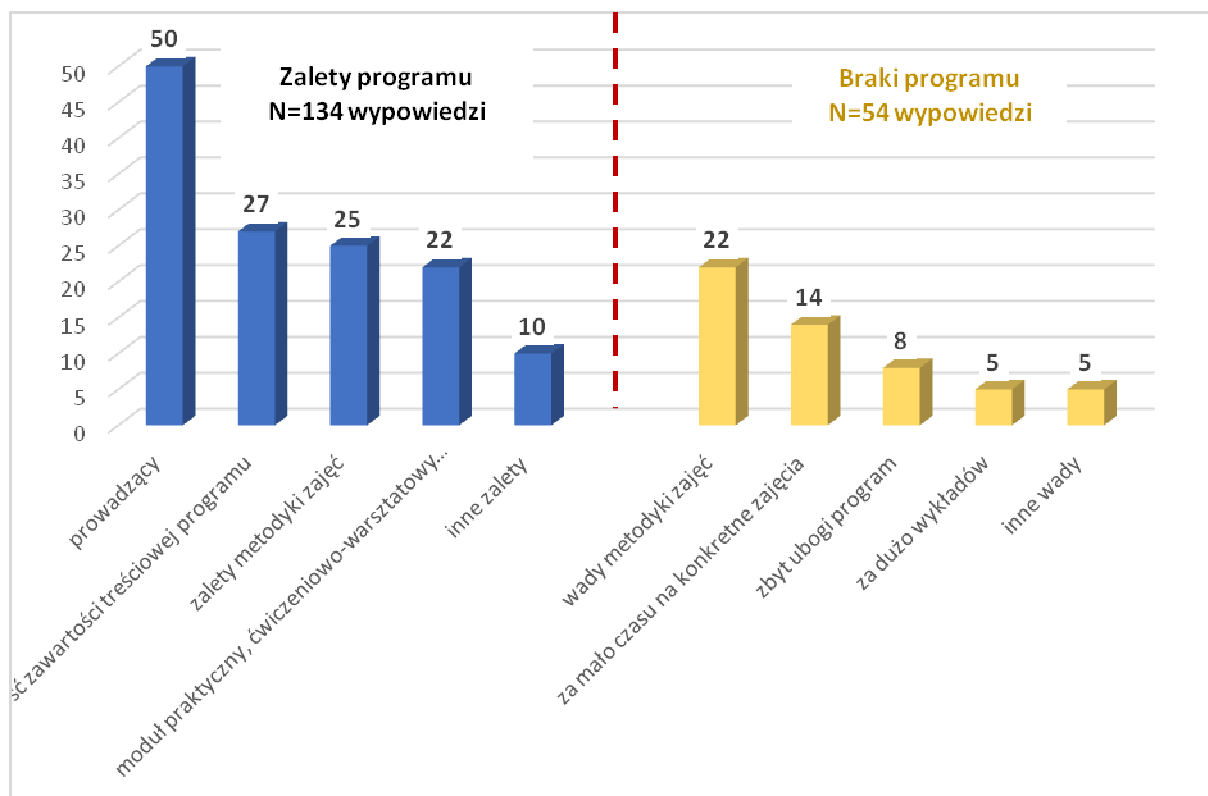

Ocena programu – pytania otwarte

Kwestionariusz ewaluacyjny zawierał dwa pytania otwarte:

- Jakie są mocne strony programu?
- Co było błędne, czego zabrakło w programie?

Wykres nr 21. Swobodne wypowiedzi uczestników – kategoryzacja

Jakie są mocne strony programu?

Uczestnicy sformułowali w sumie 134 pozytywne opinie w odpowiedzi na pytanie o mocne strony programu.

W swobodnych wypowiedziach najczęściej wypowiadano się pozytywnie na temat prowadzących.

- Podkreślano ich doświadczenie:

warsztaty z osobami doświadczonymi, specjalistami w dziedzinie, prowadzący z dużym doświadczeniem zawodowym, merytoryczne i praktyczne przygotowanie prelegentów, doświadczenie praktyków, prowadzący to osoby, które w codziennej pracy zawodowej pracują z osobami uzależnionymi

- kompetencję

kompetentni w temacie, także w przekazywaniu wiedzy, dobrze przygotowani prowadzący, dobre podłoże merytoryczne jeżeli chodzi o genezę, klasyfikację i ogólną wiedzę na temat uzależnień behawioralnych, kompetentni wykładowcy, wykwalifikowana kadra, prowadzący z dużą wiedzą, wykwalifikowani prowadzący, kompetencje i wiedza osób prowadzących zajęcia, spotkania ze specjalistami, dobre przygotowanie merytoryczne kadry, wykształceni prowadzący, którzy dobrze przekazują wiedzę i tłumaczą to, co niezrozumiałe, kompetentni w temacie, ale także w przekazywaniu wiedzy prowadzący,

- właściwe podejście do słuchaczy

kontakt z uczestnikami, pytanie o zdanie, cierpliwość, bardzo empatyczne i przyjazne podejście prowadzących, otwartość prowadzących, właściwe podejście do słuchaczy

- umiejętności dydaktyczne

wysokie umiejętności przekazywania wiedzy, prowadzący – podejście, umiejętności wykładowe, przygotowanie,

- podkreślano, że część prowadzących to praktycy prezentujący własne doświadczenia

prowadzenie zajęć przez praktyków, praktycy z różnymi metodami pracy, dzielenie się doświadczeniem

- za zaletę uznano różnorodność prowadzących

duża ilość prowadzących, zajęcia z różnymi prowadzącymi, różnorodność prowadzących, świetnie się uzupełnili

- stwierdzono, że prowadzący są interesujący i w ciekawy sposób prowadzą zajęcia

Interesujący prowadzący, można poznać ciekawych wykładowców, materiał przekazany w ciekawy sposób

- stwierdzono, że prowadzący byli elastyczni i zmotywowani

elastyczność prowadzących, zaangażowanie prowadzących, ich nastawienie, sposób, podejście, prowadzący pracują z pasją, otwarci wykładowcy

Powszechnie chwalono moduł praktyczny, ćwiczeniowo-warsztatowy programu.

- uznano, że program zawierał dużo ćwiczeń praktycznych

dużo zajęć praktycznych, dużo warsztatów, zajęć warsztatowo ćwiczeniowych, odpowiednia liczba ćwiczeń praktycznych, dużo praktyki, możliwość odbycia warsztatów dotyczących różnej tematyki

- chwalono możliwość pracy zespołowej

praktyczne prace zespołowe, zajęcia warsztatowe w mniejszych grupach, ćwiczenia w grupach prowadzenia terapii z osobami uzależnionymi

- podkreślano wartość zawartości treściowej programu

dużo nowych wiadomości, duży zakres przydatnej teorii, dużo ważnych informacji, wieloaspektowe ujęcie problemu uzależnień behawioralnych, uzależnienia behawioralne w bardzo kompleksowej perspektywie, można doksztalić się dodatkową wiedzą, ciekawa tematyka, poszerza wiedzę na temat różnych kwestii uzależnień, różnorodność tematów, aktualna wiedza, rozległość, program poparty najnowszymi badaniami, rzetelne treści, zwracanie uwagi na wartość holistycznego podejścia do problemu, obszerny pakiet wiedzy związanej z poruszaną problematyką, mnóstwo wartościowych treści i literatury, Dialog Motywujący, poruszanie istotnych kwestii z punktu widzenia młodych psychologów

Chwalono metodykę programu:

- zastosowaną formułę zajęć zdalnych

forma zdalna programu, dostępność (dzięki formie on-line), forma on-line, ponieważ dzięki temu wiele osób (w tym ja) mogły wziąć w nim udział, wykorzystanie narzędzi on-line

- strukturę czasową programu

odpowiednia ilość godzin na jeden dzień warsztatowy, krótki czas, dużo wiadomości i warsztatów, duża liczba godzin pozwalająca na przeanalizowanie wielu zagadnień, dni i godziny zajęć odpowiednie dla osób pracujących, skondensowanie, forma weekendowa

- pozostawianie miejsca na różne aktywności słuchaczy podczas zajęć

dyskusja, różne aktywności, ciekawa forma zajęć – uczenie się na podstawie wykonywania zadań co ułatwia zapamiętywanie treści, omawianie, podsumowywanie i po-

rządkowanie różnych treści, które ustalone zostały podczas pracy grupowej, motywowanie do pracy w grupach, możliwość wymiany doświadczeń, urozmaicone zajęcia

- atmosferę proponowaną przez prowadzących

luźna atmosfera, przyjazna atmosfera w trakcie szkolenia, nieoceniający program, co redukuje presję w uczestniczeniu

- jasny, zrozumiały przekaz treści

jasny przekaz, ułożony i ustandaryzowany plan bez wprowadzania zmian, wszystkie zagadnienia przedstawione w sposób zrozumiały

Wśród innych zalet:

- pochwalono to, że program był bezpłatny dla uczestników
- za zaletę programu uznano materiały udostępniane uczestnikom:

warsztaty dostępne na stronie WWW; przydatne materiały – filmy, literatura, itp.), polecane materiały, programy, książki, linki, wideo...

- uznano, że program jest adresowany do osób zainteresowanych jego tematyką

wyjście naprzeciw oczekiwaniom uczestników, skierowanie do grupy osób zainteresowanych problematyką uzależnień.

Czego zabrakło w programie?

W odpowiedziach na pytanie: *Co było błędne, czego zabrakło w programie?* sformułowano 54 uwagi krytyczne, a więc zdecydowanie mniej niż zalet.

Najczęściej postulowano rozbudowanie konkretnych elementów programu, przede wszystkim kształcących umiejętności praktyczne słuchaczy:

przydałby się większy nacisk na umiejętności praktyczne, za mało ćwiczeń praktycznych, subiektywnie oceniam, że warto poszerzyć część praktyczną, niedosyt praktycznej wiedzy, mało przypadków, mogłoby być więcej, trochę mało konkretnych metod pracy, może trochę więcej „scenek”, na pewno możliwość przetestowania się w danej roli sporo daje

- sugerowano rozbudowę bloku poświęconego Dialogowi Motywującemu

praktyczne ćwiczenie z przeprowadzenia na konkretnym przypadku dialogu motywacyjnego, więcej DM, szkoda, że dialog motywujący był ostatnim blokiem tematycznym, więcej czasu poświęconego na dialog motywujący, zbyt mała ilość godzin poświęconych Dialogowi Motywującemu,

- postulowano zwiększenie czasu na trening umiejętności w zakresie terapii uzależnień behawioralnych

więcej czasu poświęconego na terapię uzależnień behawioralnych, brak czasu na korekty błędów w trakcie trenowania technik terapeutycznych omawianych na szkoleniu podczas pracy indywidualnej,

Pojawiały się zarzuty, że program generalnie był zbyt ubogi.

- ogólnie uznano, że program obejmował krótki czas trwania – tylko 6 sesji

jest zdecydowanie za mało godzin zajęć warsztatowych – natomiast biorąc pod uwagę całokształt programu, nie skracałabym godzin wykładowych, program mógłby być dłuższy, trochę za krótki, dłuższy program, więcej spotkań,

- domagano się pogłębienia tematyki dotyczącej poszczególnych uzależnień

pogłębienia tematu poszczególnych uzależnień – dokładniejsze ich omówienie, za mało dokładnych i konkretnych informacji (dobrze ustrukturyzowanych treści wykładowych), mimo dużej liczby godzin wciąż czuję niedosyt wiedzy na temat uzależnień, ale to zachęca do dalszego zgłębiania tematu

Krytykowano przesadną rozbudowę modułu wykładowego

- generalnie uznawano za zbyt rozbudowany blok wykładowy programu

za dużo formy wykładowej, zbyt duża ilość czasu na teorię, czy suchy wykład, monotonia prowadzenia przez niektórych prowadzących swoich bloków (suchy wykład i za mało czasu na ćwiczenie praktyczne)

- na temat epidemiologii uzależnień behawioralnych

za dużo „suchej” teorii na temat statystyk itp., dużo było danych statystycznych

Postulowano zmiany dotyczące metodyki programu:

- przeszkadzała konieczność przedstawiania się proponowana przez kolejnych prowadzących

za częste zmiany wykładowców, za dużo czasu przeznaczone na przedstawianie się po raz kolejny, męczące bywało przedstawianie się na każdym kolejnym dniu kursu, za brakło na pierwszych zajęciach spotkania z całą kadrą, żeby uniknąć tego ciągłego przedstawiania się

- pojawiła się krytyka zdalnej formuły prowadzenia zajęć

brakowało kontaktu stacjonarnego, spotkań na żywo!, zabrakło jedynie możliwości bycia na normalnych zajęciach, [przeszkadzał] zdalny charakter kursu, zdecydowanie jestem zwolennikiem spotkań na żywo, ale rozumiem i odnajduję się wobec takiej sytuacji i spotkań on-line,

- brak wystarczająco długich przerw w trakcie zajęć i między nimi

długi czas trwania jednych zajęć, brak jednej dłuższej przerwy, brak dłuższej przerwy, mała ilość przerw u niektórych prowadzących, długi czas spotkań (6 h to za długo, lepszy by był wymiar 4 h, ale za to więcej spotkań), 6 godzin zajęciowych pod rząd utrudniają skupienie uwagi na materiale, za długie przerwy pomiędzy warsztatami,

- pojawiła się też przeciwna opinia

za krótkie sesje, mogłyby być dłuższe

Pojedyncze uwagi dotyczyły:

słabej dynamiki podczas części teoretycznych

problemów z utrzymaniem ram przez prowadzącego, kiedy inni uczestnicy mówili o swoich doświadczeniach (co było wartościowe, ale czasem się rozmywało, a nie było celem)

braku prac domowych – zadania do wykonania pomiędzy zajęciami

Inne pojedyncze uwagi krytyczne wskazywały na:

- konieczność aktualizacji materiałów dydaktycznych dostępnych na stronie WWW

można by zaktualizować prezentacje dostępne w materiałach, są z wcześniejszych lat i różnią się trochę od tych prezentowanych podczas zajęć, prowadzący mogliby udostępniać bieżące prezentacje do zapisu przez słuchaczy

- rozbudowania pakietu materiałów udostępnianych słuchaczom

za mało materiałów dostępnych „na później”

- pojawiające się problemy łączności internetowej

problemy z połączeniem prowadzących.

Spis wykresów

Wykres nr 1. Uczelnie, studentami których są uczestnicy programu	16
Wykres nr 2. Kierunki studiów uczestników programu	17
Wykres nr 3. Rok studiów uczestników programu.....	17
Wykres nr 4. Rozkład wieku uczestników programu	18
Wykres nr 5. Ocena przydatności programu.....	20
Wykres nr 6. Ocena zgodności wstępnych informacji na temat programu z późniejszą realizacją	21
Wykres nr 7. Ocena przygotowania prowadzących	22
Wykres nr 8. Ocena wpływu zmiany metody prowadzenia zajęć na zdalną (on-line) na wartość programu	23
Wykres nr 9. Ocena organizacji zajęć.....	24
Wykres nr 10. Ocena poziomu trudności programu	25
Wykres nr 11. Czy program był nudny czy ciekawy	26
Wykres nr 12. Ocena czasu trwania programu	27
Wykres nr 14. Ocena, który blok był bardziej wartościowy	28
Wykres nr 15. Czas na bloki programowe.....	29
Wykres nr 16. Zainteresowanie kontynuacją szkolenia	30
Wykres nr 17. Ocena zmian pod wpływem programu	32
Wykres nr 18. Wyniki testu wiadomości – odsetki uczestników z prawidłowymi odpowiedziami.....	35
Wykres nr 19. Wyniki testu wiadomości uczestników –% prawidłowych odpowiedzi	37
Wykres nr 20. Prawidłowe odpowiedzi na poszczególne pytania (%)	39
Wykres nr 21. Swobodne wypowiedzi uczestników – kategoryzacja	40

Załączniki – tabele bazowe

Tabela 1. Uczelnie, kierunki studiów uczestników programu, rok studiów

Uczelnia	Razem
Katolicki Uniwersytet Lubelski	11
Uniwersytet Marii Curie-Skłodowskiej	10
Akademia Pedagogiki Specjalnej	5
Uniwersytet Łódzki	5
Wyższa Szkoła Biznesu Nowy Sącz	5
Uniwersytet Gdański	3
Uniwersytet Adama Mickiewicza	2
Uniwersytet SWPS	2
Uniwersytet Śląski	2
Akademia Humanistyczno - Ekonomiczna w Łodzi	1
Politechnika Koszalińska	1
Uniwersytet Kazimierza Wielkiego w Bydgoszczy	1
Uniwersytet Kielce	1
Uniwersytet Opolski	1
Uniwersytet Papieski Kraków	1
Uniwersytet Pedagogiczny	1
Uniwersytet Szczeciński	1
Uniwersytet Warmińsko-Mazurski w Olsztynie	1
Uniwersytet Zielonogórski	1
Uniwersytet Warszawski	1
Wyższa Szkoła Menedżerska Warszawa	1
razem	57

Kierunek studiów	Razem
psychologia	46
pedagogika	8
praca socjalna	1
oligofrenopedagogika	1
socjologia	1
razem	57

Rok studiów	Razem
2 rok	12
3 rok	20
4 rok	7
5 rok	16
absolwent	2
razem	57

Płeć	Razem
kobiety	45
mężczyźni	12
razem	57

Tabela 2. Kwestionariusz ewaluacyjny – wyniki

	ogółem N=51	
	N	%
częściowo nie, częściowo tak	1	2,0%
raczej przydatny	9	17,6%
zdecydowanie przydatny	41	80,4%

2. Czy wstępne informacje dotyczące programu były zgodne z późniejszą realizacją, czy nie?

	ogółem N=51	
	N	%
raczej tak	13	25,5%
zdecydowanie tak	38	74,5%

3. Jak oceniasz kompetencje i przygotowanie zawodowe prowadzących program?

	ogółem N=51	
	N	%
raczej dobrze	3	5,9%
zdecydowanie dobrze	48	94,1%

4. Jak oceniasz wpływ zmiany metody prowadzenia zajęć na zdalną (on-line) na wartość programu?

	ogółem N=51	
	N	%
zdecydowanie zmniejszyła wartość programu	2	3,9%
trochę zmniejszyła wartość programu	20	39,2%
nie wpłynęła na wartość programu	19	37,3%
trochę zwiększyła wartość programu	4	7,8%
zdecydowanie trochę zwiększyła wartość programu	6	11,8%

5. Jak oceniasz organizację zajęć (wykorzystanie czasu, organizację aktywności)?

	ogółem N=51	
	N	%
średnio	2	3,9%
raczej dobrze	27	52,9%
zdecydowanie dobrze	22	43,1%

6. Jak oceniasz poziom trudności programu?

	ogółem N=51	
	N	%
właściwy poziom trudności	40	78,4%
raczej za łatwy	10	19,6%
zdecydowanie za łatwy	1	2,0%

7. Czy program był nudny czy ciekawy?

	ogółem N=51	
	N	%
częściowo nudny, częściowo ciekawy	5	9,8%
raczej ciekawy	21	41,2%
zdecydowanie ciekawy	25	49,0%

8. Czy czas trwania programu był za krótki, „w sam raz”, czy za długi?

	ogółem N=51	
	N	%
zdecydowanie za krótki	2	3,9%
trochę za krótki	15	29,4%
w sam raz	30	58,8%
trochę za długi	4	7,8%

10. Program składał się z bloku wykładowego oraz warsztatowo-ćwiczeniowego. Który blok uważasz za bardziej wartościowy dla siebie?

	ogółem N=51	
	N	%
blok wykładowy	5	9,8%
blok warsztatowy	17	33,3%
oba bloki w takim samym stopniu	29	56,9%

11. Jak oceniasz proporcje czasu poświęconego na blok wykładowy i blok warsztatowo-ćwiczeniowy?

	ogółem N=51	
	N	%
za dużo czasu poświęcono na blok wykładowy, za mało na blok warsztatowo-ćwiczeniowy	11	21,6%
za dużo czasu poświęcono na blok warsztatowo-ćwiczeniowy, za mało na blok wykładowy	2	3,9%
proporcje czasu poświęconego na oba bloki były właściwe	38	74,5%

14. Czy wzięłabyś/wziąłbyś udział w programie szkoleniowym rozszerzającym i pogłębiającym wiedzę i umiejętności na temat profilaktyki i terapii uzależnień behawioralnych?

	ogółem N=51	
	N	%
tak	50	98,0%
nie	1	2,0%

Tabela 3. Ocena wiedzy i umiejętności (skala od 1 = zdecydowanie niska ocena do 5 = zdecydowanie wysoka ocena)

	przed rozpoczęciem programu	po zakończeniu programu	różnica ocen: „po” minus „przed”
3. wiedza na temat rozmiaru problemu uzależnień behawioralnych w Polsce	2,20	4,26	2,06
8. wiedza na temat metod pracy profilaktycznej z zagrożonymi uzależnieniami behawioralnymi	2,51	4,31	1,80
9. wiedza na temat metod pracy terapeutycznej z osobami uzależnionymi behawioralnie	2,49	4,26	1,77
5. wiedza na temat metod diagnozy uzależnień behawioralnych	2,45	4,16	1,71
7. wiedza na temat koncepcji profilaktyki uzależnień behawioralnych	2,53	4,20	1,67
6. wiedza na temat koncepcji i modeli terapii uzależnień behawioralnych	2,45	4,06	1,61
2. wiedza na temat mechanizmów i powodów wchodzenia w uzależnienia behawioralne	2,94	4,35	1,41
4. wiedza na temat cech socjodemograficznych grup szczególnie narażonych na ryzyko wejścia w uzależnienia behawioralne	2,75	4,16	1,41
1. wiedza na temat rodzajów uzależnień behawioralnych	3,04	4,41	1,37
10. umiejętność pracy z grupą psychokorekcyjną	2,39	3,65	1,26
średnia	2,57	4,18	1,61

Istotność statystyczna ocen wiedzy i umiejętności „po” minus „przed”

Test dla prób zależnych

Różnice w próbach zależnych									Istotność	
		Średnia	Odchylenie standardowe	Błąd standardowy średniej	95% przedział ufności dla różnicy średnich		t	df	Jednostronny P	Dwustronny P
					Dolna granica	Górna granica				
Para 1	P9B1 - P9A1	1,373	0,692	0,097	1,178	1,567	14,171	50	0,000	0,000
Para 2	P9B2 - P9A2	1,412	0,898	0,126	1,159	1,664	11,223	50	0,000	0,000
Para 3	P9B3 - P9A3	2,059	0,881	0,123	1,811	2,307	16,686	50	0,000	0,000
Para 4	P9B4 - P9A4	1,412	0,898	0,126	1,159	1,664	11,223	50	0,000	0,000
Para 5	P9B5 - P9A5	1,706	0,944	0,132	1,440	1,971	12,901	50	0,000	0,000
Para 6	P9B6 - P9A6	1,608	1,041	0,146	1,315	1,901	11,033	50	0,000	0,000
Para 7	P9B7 - P9A7	1,667	0,909	0,127	1,411	1,922	13,091	50	0,000	0,000
Para 8	P9B8 - P9A8	1,804	0,939	0,131	1,540	2,068	13,727	50	0,000	0,000
Para 9	P9B9 - P9A9	1,765	0,929	0,130	1,503	2,026	13,562	50	0,000	0,000
Para 10	P9B10 - P9A10	1,255	0,956	0,134	0,986	1,524	9,375	50	0,000	0,000

Tabela 5. Test wiadomości danej osoby – ranking wyników

Osoba nr	liczba prawidłowych odpowiedzi	% prawidłowych odpowiedzi
14	26	100%
48	26	100%
29	25	96%
52	25	96%
3	23	88%
16	23	88%
21	23	88%
22	23	88%
23	23	88%
27	23	88%
28	23	88%
38	23	88%
47	23	88%
49	23	88%
10	22	85%
11	22	85%
12	22	85%
13	22	85%
17	22	85%
41	22	85%
45	22	85%
51	22	85%
8	21	81%
15	21	81%
18	21	81%
20	21	81%
24	21	81%
26	21	81%
35	21	81%
43	21	81%
50	21	81%
2	20	77%
4	20	77%
5	20	77%
7	20	77%
9	20	77%
33	20	77%
39	20	77%
42	20	77%
6	19	73%

Osoba nr	liczba prawidłowych odpowiedzi	% prawidłowych odpowiedzi
30	19	73%
31	19	73%
36	19	73%
44	19	73%
46	19	73%
1	18	69%
34	18	69%
19	17	65%
37	17	65%
32	16	62%
40	16	62%
25	13	50%
średnia	20,88	80%

Tabela 6. Liczba prawidłowych odpowiedzi na dane pytanie

pytanie nr	liczba osób z prawidłowymi odpowiedziami	% osób z prawidłowymi odpowiedziami
P3	52	100%
P9	51	98%
P21	51	98%
P17	50	96%
P5	48	92%
P18	48	92%
P23	48	92%
P26	47	90%
P7	46	88%
P10	46	88%
P22	46	88%
P6	45	87%
P14	45	87%
P4	44	85%
P8	44	85%
P25	44	85%
P1	42	81%
P19	42	81%
P13	41	79%
P15	41	79%
P2	40	77%
P20	39	75%
P16	31	60%
P12	29	56%
P11	22	42%
P24	4	8%

Spis tabel

Tabela 1. Uczelnie, kierunki studiów uczestników programu, rok studiów	47
Tabela 2. Kwestionariusz ewaluacyjny – wyniki.....	48
Tabela 2. Kwestionariusz ewaluacyjny – wyniki.....	49
Tabela 3. Ocena wiedzy i umiejętności	52
Tabela 5. Test wiadomości danej osoby – ranking wyników	54
Tabela 6. Liczba prawidłowych odpowiedzi na dane pytanie	56